

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ**

Ю.Т. ТРУШ, Г.О. КОРОЛЬ

ОБЛІК У БАНКАХ

Частина 1

Затверджено на засіданні Вченої ради академії
як навчальний посібник. Протокол № 1 від 29.01.2013

Дніпропетровськ НМетАУ 2013

УДК 336.717

Труш Ю.Т., Король Г.О. Облік у банках. Частина 1: Навч. посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2013. – 76 с.

Представлено матеріал з основних тем першої частини дисципліни «Облік у банках», що передбачені навчальною програмою. Наочність викладеного матеріалу дисципліни забезпечено використанням аналітичних таблиць та графічного методу. Наведено завдання для самоконтролю у вигляді контрольних запитань та ситуаційних розрахункових завдань.

Використання даної роботи дозволить поглибити і структурувати знання студента, отримані під час лекцій.

Призначений для студентів спеціальності 03050901 – облік і аудит, викладачів, науковців, економістів-практиків, керівників та бухгалтерів комерційних банків.

Іл. 7. Табл. 21. Бібліогр.: 11 найм.

Відповідальний за випуск В.Д. Зелікман, канд. техн. наук, доц.

Рецензенти: К.Ф. Ковальчук, д-р екон. наук, проф. (НМетАУ)
Я.Я. Андрюк, начальник відділення
ПАТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО»

© Труш Ю.Т., Король Г.О., 2013

© Національна металургійна
академія України, 2013

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ В БАНКАХ.....	6
1.1. Види обліку в банку.....	6
1.2. Принципи і метод бухгалтерського обліку в банку.....	9
1.3. Банківська документація.....	12
1.4. План рахунків бухгалтерського обліку банків України...	15
1.5. Аналітичний облік у банку.....	23
1.6. Фінансова звітність банку.....	29
1.7. Опрацювання облікової інформації в банку.....	32
1.8. Завдання для самоперевірки.....	35
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК КАПІТАЛУ.....	39
2.1. Склад капіталу банку.....	39
2.2. Облік статутного капіталу банку і емісійних різниць.....	40
2.3. Облік формування прибутку банку та його розподілу....	43
2.4. Завдання для самоперевірки.....	44
РОЗДІЛ 3. ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ.....	46
3.1. Визнання і принципи обліку доходів і витрат банку.....	46
3.2. Класифікація доходів і витрат банку.....	47
3.3. Загальні основи обліку доходів і витрат банку.....	50
3.4. Завдання для самоперевірки.....	57
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	60
ДОДАТОК А Фінансові звіти банків України.....	61
ДОДАТОК Б Рахунки класу 5 «Капітал банку»: їх призначення та відображення в обліку	72

ПЕРЕДМОВА

Успішне проведення ринкових реформ в Україні неможливе без розвитку і удосконалення банківської діяльності, що проникає і активно обслуговує усі сфери економіки країни.

Специфіка банківської діяльності вимагає створення притаманної саме їй системи обліку зі своїм планом рахунків, правилами обліку банківських операцій і послуг, методичним забезпеченням тощо.

Банки, виконуючи функції з об'єднання тимчасово вільних фінансових коштів, регулювання грошового обігу, посередництва в платежах, зайняли важливе місце в грошово-кредитній системі країни та світу, що визначило вміст нормативно-правової бази ведення обліку. Так, банки України повинні ґрунтувати свій облік на:

- а) Законах України: «Про Національний банк України» [1]; «Про банки і банківську діяльність» [2]; «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3] та Податковому кодексі України [4];
- б) нормативно-правових актах Національного банку України [5-9];
- в) міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО) [10];
- г) національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (П(С)БО) [11].

На другому місці за значимістю (після Законів України) розташовані нормативно-правові акти Національного банку України (НБУ), оскільки банки є складовою фінансово-кредитної системи країни, і НБУ здійснює регулювання їх обліку і звітності. При цьому до функцій НБУ в сфері обліку відносять розробку та затвердження плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та інших нормативних документів щодо правил ведення бухгалтерського обліку і складання звітності. При виконанні своїх функцій НБУ зобов'язаний урахувувати загальноприйняту в міжнародній практиці систему обліку, оскільки банківська діяльність виходить за межі країни, а також національні положення з організації і ведення бухгалтерського обліку та звітності в банках.

Як бачимо, облік у банках має ряд особливостей, наявність яких

пов'язана саме зі специфікою їх діяльності. Разом з тим, для успішного засвоєння програми дисципліни «Облік у банках» є цінними базові знання, отримані при вивченні дисциплін: «Бухгалтерський облік», «Фінанси», «Фінансовий облік», «Облік в закордонних країнах» та інших.

Програма дисципліни «Облік у банках» побудована таким чином, що вивчення банківської справи і відображення її наслідків в обліку, відбувається поступово. Так, з початку викладаються загальні основи ведення обліку в банках: його місце серед інших видів обліку, особливості, користувачі інформації, принципи і метод обліку, розуміння яких дозволяє уявити загальну будову обліку в банках. Потім визначаються механізми і вимоги до формування, зміни і перерозподілу капіталу банку між його складовими. Оскільки важливою ознакою банківських операцій є їх продуктивний характер, тобто банк не тільки акумулює кошти, а й перетворює неробочі активи в робочі, які приносять прибуток і сприяють розвитку виробництва, то в подальшому розглядаються види доходів і витрат банку за різними ознаками їх класифікації, механізми їх формування і відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

Після вивчення базових понять обліку в банках і загальних схем формування банківських операцій й доходів і витрат, які вони приносять, розглядається облік основних операцій банку. При цьому визначаються їх сутність, види, основні етапи обліку, бухгалтерські документи і проведення (кореспонденції рахунків), які формуються на їх основі, та інше.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ В БАНКАХ

1.1. Види обліку в банку

Згідно з [3] юридичні особи, що створені відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність згідно з законодавством, а також можуть за необхідності вести внутрішньогосподарський (управлінський) облік.

Під *бухгалтерським обліком* розуміється процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [3].

Під *внутрішньогосподарським (управлінським) обліком* розуміється система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством [3].

В банках України історично утворилася система обліку, що включає бухгалтерський (фінансовий), управлінський та податковий види обліку, кожен з яких виконує певну функцію, що на законодавчому рівні визначена в [7], так:

- *бухгалтерський (фінансовий) облік* забезпечує своєчасне й повне відображення всіх операцій банку та надання користувачам інформації про стан активів і зобов'язань, власний капітал, результати фінансової діяльності та їх зміни; надає інформацію для складання фінансової звітності;
- *управлінський облік* забезпечує внутрішні потреби в інформації, виходячи зі специфіки та особливостей діяльності й структури управління;
- *податковий облік* забезпечує накопичення даних про доходи та витрати відповідно до законодавства України; надає інформацію для складання податкової звітності.

Усі виокремлені види обліку ґрунтуються на єдиній інформаційній базі, яка генерується підсистемою бухгалтерського (фінансового) обліку, відрізняючись методологією їх ведення, охопленням об'єктів обліку, періодичністю розрахунку даних, що показано в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Особливості видів обліку в банку

Ознака	Бухгалтерський (фінансовий) облік	Податковий облік	Управлінський облік
Об'єкти обліку та звітності	Усі операції банку	Доходи та витрати банку	Операції окремих центрів відповідальності, підрозділів
Основні нормативно-правові документи	Закони України, нормативно-правові акти НБУ, М(С)БО, П(С)БО	Податковий кодекс України, П(С)БО	Внутрішні інструкції банку
Обов'язковість ведення обліку	Обов'язково	Обов'язково	За потреби управлінського персоналу банку
Ступінь відкритості та користувачі інформації	Відкрита користувачам: - зовнішнім: НБУ, наявні та потенційні кредитори і банки-кореспонденти, наявні та потенційні клієнти (вкладники) й інші користувачі; - внутрішнім: акціонери банку, Рада банку, Правління банку, внутрішні аудитори банку, працівники банку	Відкрита користувачам: - зовнішнім: фіскальні органи; - внутрішнім: Правління банку, внутрішні аудитори банку, деякі працівники банку	Відкрита вузькому колу управлінського персоналу банку і більшість інформації є комерційною таємницею
Періодичність складання звітів	Щоденно, щомісячно, щоквартально, щорічно	Щомісячно, щоквартально, щорічно	За потреби (операційний день, доба, тиждень, декада)
Точність інформації	Точна і визначається законодавчо		Визначається управлінським персоналом і має велику кількість приблизних оцінок
Часовий аспект	Відображає минулі події		На підставі аналізу минулих подій розробка планів на майбутнє

Бухгалтерський облік є змістовною складовою інформаційної системи банку, оскільки при його веденні відбувається виявлення, вимірювання, реєстрація усіх без винятку операцій банку в повному аналітичному розрізі: відділень, виконавців, контрагентів, договорів, відсоткових ставок, валюти, термінів та інше. Накопичена в ході ведення бухгалтерського обліку інформація в повній мірі задовольняє вимогам до інформації податкового обліку та більшості потреб управлінського персоналу банку. В зв'язку з цим задачі управлінського і податкового видів обліку зводяться до використання інформаційної бази, створеної при веденні бухгалтерського обліку задля складання необхідних притаманних їм звітів. В зв'язку з цим в подальшому основна увага буде приділена бухгалтерському обліку операцій комерційного банку.

На сьогодні банки здійснюють безліч банківських операцій, основними з яких є:

- *розрахунково-касові*: відкриття і обслуговування поточних рахунків клієнтів, міжбанківські перекази;

- *кредитні*: розміщення залучених коштів від свого імені та на свій ризик та (або) здійснення позик в інших установах;

- *депозитні*: залучення та (або) розміщення тимчасово вільних коштів;

- *інвестиційні*: вкладання коштів в цінні папери на тривалий період часу і в необоротні активи інших організацій та залучення капіталу власників;

- *валютні*: придбання та продаж валютних цінностей, обмін валюти;

- *лізингові*: передача або отримання права користування активом протягом погодженого періоду часу в обмін на платіж або ряд платежів.

Банки також надають своїм клієнтам послуги, які є супутніми банківським операціям:

- *консалтингові*: консультування з економічних і фінансових питань;

- *трастові*: управління майном відповідно до угоди з клієнтом банку;

- *посередницькі*: надання банківських гарантій, порук, авалів, акредитивів; придбання цінних паперів, валюти, майна за замовленням

клієнта;

- *збереження*: забезпечення клієнтів сейфами і сталевими камерами для зберігання цінностей.

1.2. Принципи і метод бухгалтерського обліку в банку

Для забезпечення повноти, правдивості та неупередженості інформації, що накопичується при веденні бухгалтерського обліку, банки ґрунтують його ведення на принципах, які наведені в таблиці 1.2 [7].

Таблиця 1.2

Принципи, на яких ґрунтуються бухгалтерський облік та фінансова звітність банків України

Назва принципу	Сутність принципу
1	2
Повне висвітлення	Усі операції підлягають реєстрації на рахунках бухгалтерського обліку без будь-яких винятків. Фінансова звітність має містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій банку, яка може впливати на рішення, що приймаються згідно з нею
Превалювання сутності над формою	Операції обліковуються та розкриваються у звітності відповідно до їх сутності та економічного змісту, а не лише за їх юридичною формою
Автономність	Активи та зобов'язання банку мають бути відокремлені від активів і зобов'язань власників цього банку та інших банків (підприємств), у зв'язку з цим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності банку
Обачність	Застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, відповідно до яких активи та/або дохід не завищуватимуться, а зобов'язання та/або витрати - не занижуватимуться

Продовження табл. 1.2

1	2
Безперервність	Оцінка активів та зобов'язань здійснюється, виходячи з припущення, що банк є безперервно діючим і залишатиметься діючим в осяжному майбутньому. Якщо банк планує скоротити масштаби своєї діяльності, то це повинно відобразитися у фінансових звітах
Нарахування та відповідність доходів і витрат	Для визначення фінансового результату звітного періоду потрібно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. Доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів
Послідовність	Постійне (із року в рік) застосування банком обраної облікової політики. Зміна методів обліку можлива лише у випадках, передбачених міжнародними стандартами фінансової звітності, і потребує додаткового обґрунтування і розкриття у фінансових звітах
Історична (фактична) собівартість	Активи і пасиви обліковуються пріоритетно за вартістю їх придбання чи виникнення. Активи та зобов'язання в іноземній валюті, за винятком немонетарних статей, повинні переоцінюватись у разі зміни офіційного валютного курсу на звітну дату

Принципи бухгалтерського обліку в банках реалізуються через використання елементів його методу.

Метод бухгалтерського обліку в банках – це сукупність засобів, які забезпечують одержання, обробку і видачу облікової інформації з метою її використання в управлінні діяльністю банку. Він складається з чотирьох пар його елементів, що проілюстровані на рисунку 1.1.

Рис. 1.1. Чотири пари елементів методу бухгалтерського обліку в банку

Елементи методу бухгалтерського обліку, що входять в таку пару, взаємопов'язані між собою, оскільки доповнюють один одного. Наприклад, вірність документування операцій можливо встановити тільки за результатами інвентаризації об'єктів обліку, а наявність крадіжки чи псування цінностей – за даними документування; оцінка обов'язково використовується в калькулюванні, яке є ускладненою оцінкою собівартості банківських операцій і послуг.

Обов'язковою умовою успішного ведення обліку в банку є

використання усієї сукупності пар елементів методу бухгалтерського обліку (рисунок 1.1). Єдиним застереженням щодо можливості обрання окремих елементів методу бухгалтерського обліку є врахування різних моментів і періодичності їх використання:

- *документування і оцінка* – до або під час, або одразу після відбуття господарської операції;
- *інвентаризація* – зі встановленою в банку періодичністю, інколи раптово або випадково, але не рідше 1 разу на рік;
- *калькулювання* – за результатами виконання складної банківської операції або послуг;
- *система рахунків і подвійний запис* – одразу після складання первинних документів;
- *балансове узагальнення і звітність* – зі встановленою контролюючими органами періодичністю.

1.3. Банківська документація

Банківська документація – представляє собою сукупність документів, що використовують банки, і які є письмовим свідомством виконання операцій та основою для відображення їх в обліку. Банківські документи розрізняють за моментом складання, призначенням та іншими ознаками, які наведені в таблиці 1.3.

Первинні документи є підставою для бухгалтерського обліку операцій банку, оскільки вони фіксують факти здійснення цих операцій. Наприклад, надходження готівки до банку може бути оформлено наступними документами, визначення яких залежить від виду суб'єкта, що вносить готівку, та її призначення:

- *об'ява на внесення готівки* оформляється суб'єктами господарської діяльності для зарахування внесених сум на їхній поточний рахунок, а також громадянами для зарахування внесених сум до вкладів (про що робиться запис у вкладній книжці);
- *повідомлення* оформляється при прийнятті платежів від населення;
- *прибутковий касовий ордер* використовується при прийманні усіх інших надходжень, у тому числі й від працівників банку.

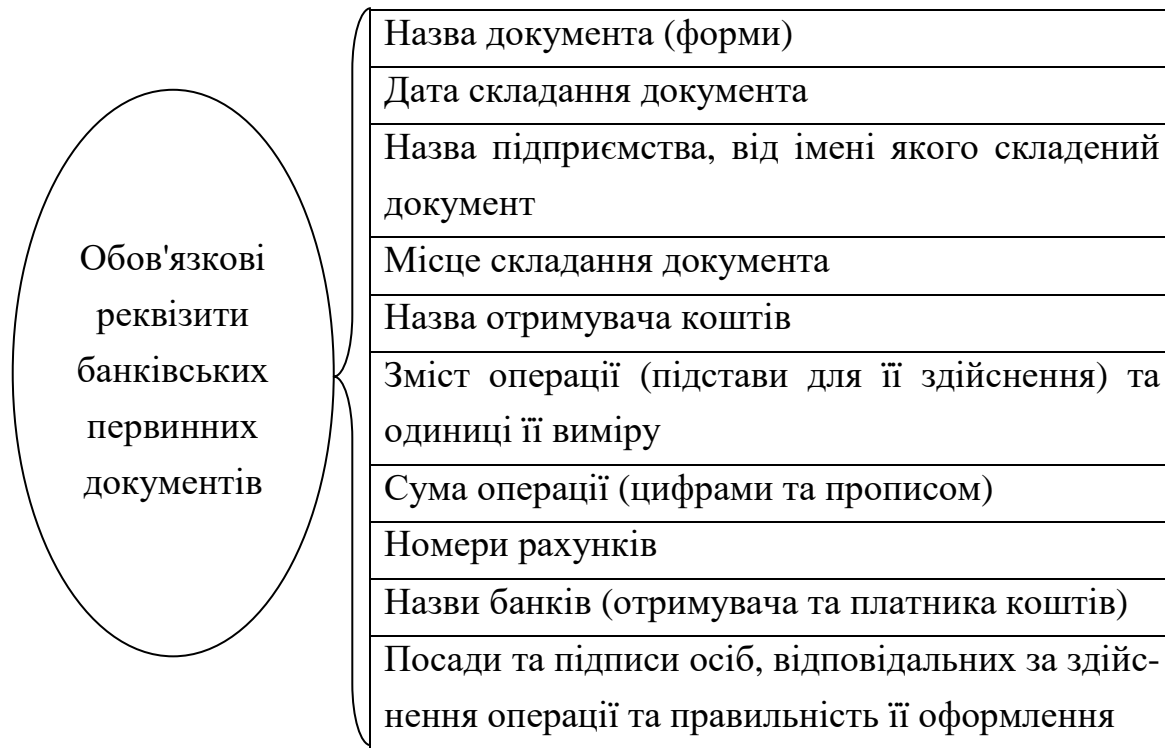
Таблиця 1.3

Класифікація банківських документів

Ознака класифікації	Вид документа	Приклад документа
За моментом складання	первинний	Прибутковий (видатковий) касовий ордер, платіжне доручення, об'ява на внесення готівки
	бухгалтерський реєстр	Щоденний оборотно-сальдовий баланс
За призначенням	розпорядчий	Розпорядження кредитного комітету
	виконавчий	Меморіальний ордер
	звітний	Щоденний оборотно-сальдовий баланс, звіт про фінансовий стан
За змістом	касовий	Прибутковий (видатковий) касовий ордер, об'ява на внесення готівки
	меморіальний	Меморіальний ордер
	інші	Щоденний оборотно-сальдовий баланс
За рівнем затвердження форми	типовий	Платіжне доручення, касові та меморіальні ордери
	спеціалізований	Звіт про фінансовий стан
За рівнем стандартизації	уніфікований	Розрахунковий чек
	стандартизований	Щоденний оборотно-сальдовий баланс
За місцем складання	внутрішній	Меморіальний ордер
	зовнішній	Розрахунковий чек
За ступенем захищеності	захищений (бланк суворої звітності)	Акредитив, ощадний (депозитний) сертифікат
	незахищений	Прибутковий (видатковий) касовий ордер

Первинні документи повинні бути складені під час здійснення операції, а якщо це неможливо, то безпосередньо після її закінчення. Вони можуть складатись у паперовій формі та (або) у вигляді електронних записів. В обраній формі документи повинні бути доступними для читання та виключати можливість внесення будь-яких змін. Первинні документи

незалежно від форми складання повинні мати усі обов'язкові реквізити, які наведені на рисунку 1.2.

Рис. 1.2. Обов'язкові реквізити банківських первинних документів

Первинні документи також можуть мати й інші додаткові реквізити, склад яких залежить від виду банківської операції. Так, письмове клопотання (заява) боржника про надання кредиту містить резолюцію; документи на отримання і внесення готівки за кредитно-депозитними операціями можуть містити позначку про контроль.

Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку. *Бухгалтерськими регістрами синтетичного та аналітичного обліку операцій є носії спеціального формату (паперові, машинні) у вигляді відомостей, книг, журналів, машинограм тощо, в яких згруповані дані по первинних документах.*

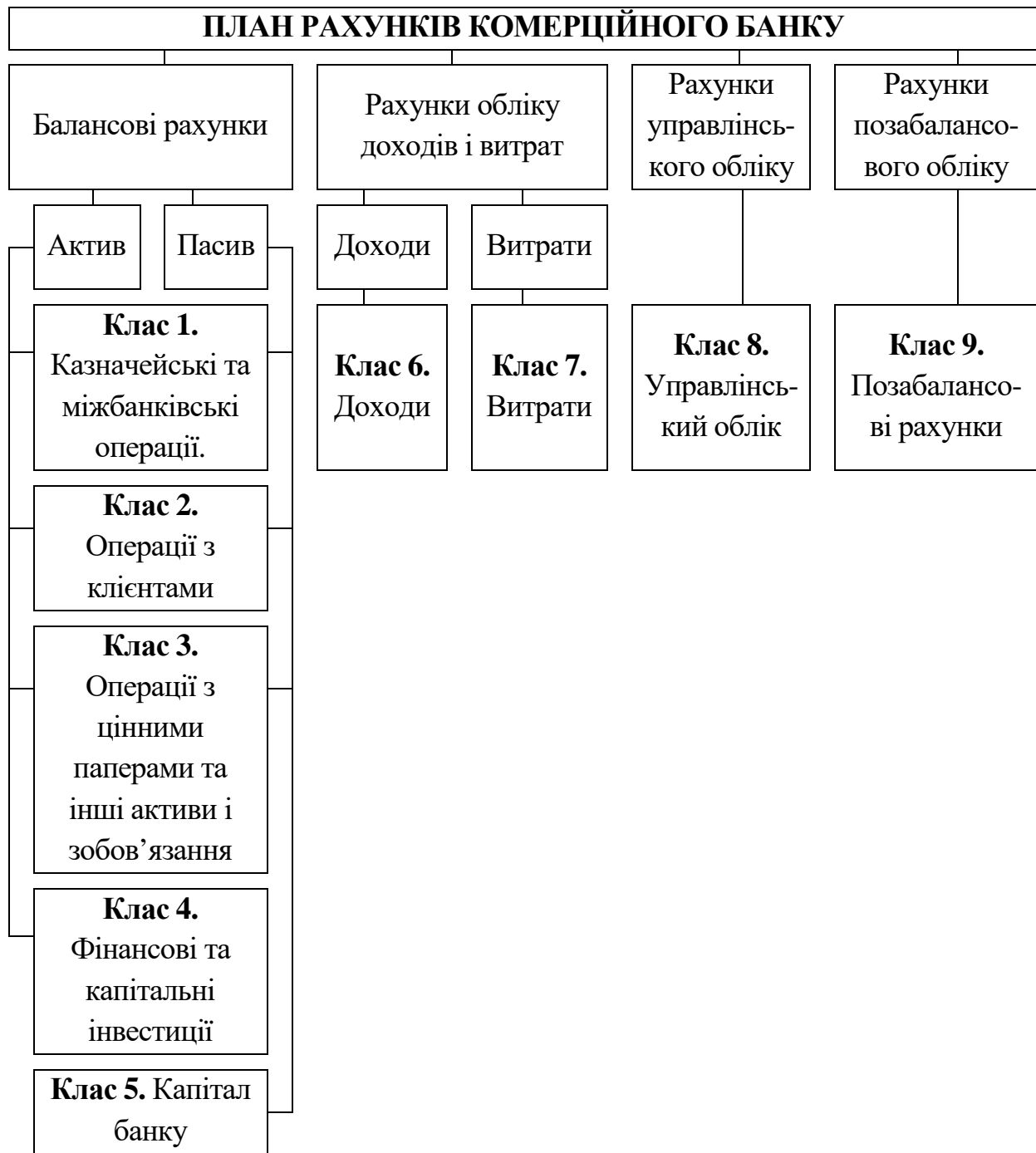
Банки самостійно розробляють та затверджують форми реєстрів обліку з урахуванням того, що реєстри синтетичного та аналітичного обліку повинні мати назву, період реєстрації операцій, прізвища і підписи або інші кодовані знаки, що дають змогу ідентифікувати осіб, які їх склали.

Серед основних форм реєстрів синтетичного обліку банки зобов'язані передбачати щоденний оборотно-сальдовий баланс. У щоденному оборотно-сальдовому балансі відображаються обороти за дебетом і кредитом за день, вихідні залишки за активом і пасивом за кожним балансовим рахунком четвертого порядку з проміжним підсумком за балансовими рахунками третього та другого порядків (аналогічно і за позабалансовими рахунками). В оборотно-сальдовому балансі відображаються підсумки за кожним класом рахунків і загальний підсумок за всіма рахунками банку. Правильність складання щоденного балансу оборотів та залишків контролюється рівністю дебетових і кредитових оборотів та залишків за активом і пасивом. Наявність такої рівності є обов'язковою умовою початку нового банківського дня. Щоденний оборотно-сальдовий баланс перевіряється і підписується керівником і головним бухгалтером або особами, які ним уповноважені.

1.4. План рахунків бухгалтерського обліку банків України

План рахунків бухгалтерського обліку банків України – це систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку, який використовується для детальної та повної реєстрації всіх банківських операцій з метою забезпечення потреб складання банківської фінансової звітності [5]. На рахунках плану рахунків банків України можуть бути відображенні всі банківські операції та послуги.

Класи плану рахунків за відношенням до балансу банку можна умовно поділити на *балансові*, тобто ті, що наповнюють актив і пасив балансу банку, та *інші*: рахунки доходів і витрат, управлінського і позабалансового обліку (рисунок 1.3).

Рис. 1.3. Структура плану рахунків банків України

До балансових відносяться перші п'ять класів плану рахунків:

- Клас 1 «Казначейські та міжбанківські операції»;
- Клас 2 «Операції з клієнтами»;
- Клас 3 «Операції з цінними паперами та інші активи і зобов'язання»;

- Клас 4 «Фінансові та капітальні інвестиції»;
- Клас 5 «Капітал банку».

Класи плану рахунків не можна прямо поділити між активом і пасивом балансу, але очевидним є те, що рахунки класу 4 «Фінансові та капітальні інвестиції» відповідають статтям активу балансу, а рахунки класу 5 «Капітал банку» - пасиву балансу.

Рахунки класу 1 «Казначейські та міжбанківські операції» призначені для відображення в обліку операцій між НБУ та банками України, між банками України та іноземними банками, пов'язаних з готівкою, банківськими металами, кредитами, депозитами та цінними паперами, що рефінансуються НБУ, тощо.

Рахунки класу 2 «Операції з клієнтами» призначені для обліку депозитних і кредитних операцій, а також операцій по поточному рахунку з усіма клієнтами, крім банків, а саме: суб'єктами господарювання, органами державної влади та самоврядування, фізичними особами.

На рахунках класу 3 «Операції з цінними паперами та інші активи і зобов'язання» відображаються операції з цінними паперами (окрім цінних паперів, що рефінансуються НБУ, та інвестицій в асоційовані та дочірні компанії), обліковуються запаси товарно-матеріальних цінностей, сформовані банківські резерви, дебіторська і кредиторська заборгованості, розрахунки між філіями одного банку, позиція банку за іноземною валютою та банківськими металами, доходи та витрати майбутніх періодів тощо.

На рахунках класу 4 «Фінансові та капітальні інвестиції» відображаються інвестиції банку в асоційовані та дочірні компанії, операції з основними засобами та нематеріальними активами банку.

За рахунками класу 5 «Капітал банку» відображається капітал банку, що включає статутний капітал, емісійні різниці, загальні резерви та інші фонди, результати минулих років, результати переоцінки.

Усі балансові рахунки за призначенням поділяють на основні, регулюючі, або контрарні, та транзитні, що показано на рисунку 1.4.

БУХГАЛТЕРСЬКІ БАЛАНСОВІ РАХУНКИ		
Основні	Регулюючі (контрарні)	Транзитні
призначені для обліку господарських засобів і джерел їх утворення	рахунки, показники яких використовуються для регулювання оцінки об'єктів обліку, які відображені в інших рахунках	використовуються для обліку платежів на час до перерахування їх за призначенням згідно з нормативно-правовими актами або договорами

Рис. 1.4. Балансові рахунки комерційного банку за призначенням

Основні рахунки можуть бути:

- *активними* та призначеними для обліку ресурсів банку та засобів, що класифікуються за напрямками розміщення та використання з метою одержання прибутку; основні активні рахунки містяться в 1-4 класах плану рахунків;

- *пасивними* та призначеними для обліку зобов'язань та капіталу банку; основні пасивні рахунки містяться в 1-3 та 5 класах плану рахунків.

Регулюючі або контрарні рахунки можуть бути:

- *контрактивними* та призначеними для регулювання показників активних рахунків;

- *контрпасивними* та призначеними для регулювання показників пасивних рахунків.

Контрарні рахунки містяться в відповідних групах 1-5 класів плану рахунків. На них ведеться облік активів і пасивів, коригування вартості яких є необхідним.

Транзитні рахунки в плані рахунків призначені для тимчасового обліку платежів за операціями з клієнтами банку та за розрахунками між філіями банку. Такі рахунки містяться в 2 і 3 класах плану рахунків.

Рахунки доходів і витрат, на відміну від балансових рахунків, визначають як тимчасові або операційні, оскільки записи за цими рахунками нагромаджуються з початку року і подаються у звіті про

фінансові результати за відповідний період, а наприкінці року різниця між загальною (річною) сумою доходів та витрат подається у балансовому звіті як результат поточного року в розділі «Капітал».

Доходи та витрати банку відображаються відповідно за рахунками класу 6 «Доходи», які в більшій мірі є пасивними та інколи активно-пасивними, та класу 7 «Витрати», які, навпаки, в більшій мірі є активними та інколи активно-пасивними.

Рахунки управлінського обліку визначаються комерційними банками самостійно, оскільки управлінський облік не регламентується нормативними документами НБУ. Залишки за рахунками класу 8 «Управлінський облік» не впливають на формування фінансової звітності банку, оскільки кореспондують тільки між собою.

Рахунки позабалансового обліку аналогічно з основними рахунками можуть бути активними і пасивними, що видно з класу 9 «Позабалансові рахунки» плану рахунків. Позабалансовий рахунок є активним, якщо під час переведення об'єкту обліку на баланс дебетується балансовий рахунок. Наприклад, зобов'язання з кредитування, що надані банкам, обліковуються на активному рахунку, оскільки в разі надання кредиту банк дебетуватиме активний балансовий рахунок, на якому обліковуються кредити, що надані іншим банкам. Позабалансовий рахунок є пасивним, якщо під час переведення об'єкту обліку на баланс кредитується балансовий рахунок. Наприклад, зобов'язання з кредитування, що отримані від банків, обліковуються на пасивному рахунку, оскільки в разі отримання коштів за кредитною лінією банк кредитуватиме пасивний балансовий рахунок, на якому обліковуються кредити, що отримані від інших банків. Бухгалтерський облік операцій за позабалансовими рахунками ведеться за системою подвійного запису. Для відображення операцій за системою подвійного запису використовуються рахунки розділу 99. Рахунки можуть також кореспондувати і між собою.

Для утворення номерів рахунків використана десяткова система кодування чисел, тобто кожна з позицій номера синтетичного рахунку може приймати значення від 0 до 9. В діючому плані рахунків 9 класів (перший рівень деталізації). В кожному класі налічується до десяти

розділів, які утворені для обліку різних за характером банківських операцій, наприклад, депозитні, кредитні, з цінними паперами, тощо (другий рівень деталізації). В межах розділу за змістом операції і видом контрагента утворені групи рахунків (третій рівень деталізації), кількість яких також не більше десяти. В кожній з груп утворено до десяти синтетичних рахунків (четвертий рівень деталізації), на яких обліковуються окремі об'єкти обліку або економічні показники діяльності.

Таким чином, синтетичний рахунок складається з чотирьох позицій, що показані на рисунку 1.5.

Складові синтетичного рахунка	Код рахунка			
	X	X	X	X
<i>Клас</i> – узагальнене угруповання рахунків за рівнем ліквідності, а також угруповання рахунків економічних показників діяльності: доходи, витрати				
<i>Розділ</i> – узагальнене угруповання рахунків в класах за характером облікових операцій				
<i>Група</i> – узагальнене угруповання рахунків в розділах за змістом операції і видом контрагента				
<i>Балансовий рахунок</i> – синтетичний рахунок, на якому обліковуються окремі об'єкти обліку і економічні показники діяльності				

Рис. 1.5. Структура синтетичного рахунка банку

Розглянемо структуру класу 2 «Операції з клієнтами» плану рахунків, оскільки залишки і оборти за рахунками даного класу в оборотно-сальдовому балансі комерційного банку є, як правило, найбільшими. Рахунки операцій з клієнтами поділені на розділи за об'єктом обліку і видом контрагента, що показано в таблиці 1.4.

Структура класу 2 «Операції з клієнтами»

Об'єкт обліку	Вид контрагента	Номер і назва розділу плану рахунків
Кредити надані	Суб'єкт господарювання	20 «Кредити, що надані суб'єктам господарювання»
	Органи державної влади	21 «Кредити, що надані органам державної влади»
	Фізична особа	22 «Кредити, що надані фізичним особам»
Резерви під заборгованість за кредитами, що надані	Усі клієнти	24 «Резерви під заборгованість за кредитами, що надані клієнтам»
Кошти клієнтів	Позабюджетних фондів України	25 «Кошти бюджету та позабюджетних фондів України»
	Інші клієнти банку	26 «Кошти клієнтів банку»
Кредити, що отримані	Міжнародні та інші фінансові організації	27 «Кредити, що отримані від міжнародних та інших організацій»
Дебіторська заборгованість	Усі клієнти	28 «Дебіторська заборгованість за операціями з клієнтами банку»
Кредиторська заборгованість	Усі клієнти	29 «Кредиторська заборгованість і транзитні рахунки за операціями з клієнтами банку»

Групи рахунків в межах розділів плану рахунків утворюються, частіше за все, за змістом операції та (або) видом контрагента. Так, наприклад, розділ 26 «Кошти клієнтів банку» складається з груп, які сформовані за видом контрагента (таблиця 1.5):

- суб'єкт господарювання: 260 «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання»;
- фізична особа: 262 «Кошти на вимогу фізичних осіб»;
- небанківська фінансова установа: 265 «Кошти на вимогу небанківських фінансових установ».

Таблиця 1.5

Балансові рахунки розділу 26 «Кошти клієнтів банку» (фрагмент)

Об'єкт обліку	Тип рахунка	Контрагент – клієнт банку		
		суб'єкт господарювання	фізична особа	небанківська фінансова установа
Кошти на вимогу	Активно-пасивний	2600	2620	2650
Кошти на вимогу для здійснення операцій з використанням платіжних карток	Активно-пасивний	2605	2625	2655
Нараховані доходи за кредитами овердрафт, що надані	Активний	2607	2627	2657
Нараховані витрати за коштами	Пасивний	2608	2028	2658

В межах груп розділу 26 «Кошти клієнтів банку» визначені синтетичні рахунки, на яких обліковуються окремі об'єкти обліку. Для рахунків клієнтів банку виокремленні наступні об'єкти обліку:

- кошти на вимогу;
- кошти на вимогу для здійснення операцій з використанням платіжних карток;
- нараховані доходи за кредитами овердрафт, що надані;
- нараховані витрати за коштами тощо.

Так, наприклад, рахунок 2600 відкривається суб'єктам господарювання для зберігання поточних грошових коштів. Він має відповідну назву: «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання». Рахунок 2600 є активно-пасивним, оскільки суб'єкти господарювання можуть мати заборгованість перед банком, яка згідно з договором обліковується на даному рахунку. За наявності заборгованості суб'єкта господарювання перед банком сальдо рахунку 2600 дебетове (овердрафт). В такому разі поточний рахунок суб'єкта господарювання слід називати *конткорентним рахунком*, під яким розуміється єдиний рахунок клієнта в банку, за яким на підставі дії договору здійснюються як кредитні, так і

розрахункові операції.

План рахунків бухгалтерського обліку банків України має змістовні особливості:

- мультівалютність обліку операцій – операції в іноземній валюті відображаються на тих же рахунках, що й операції в гривнях (тобто на рахунку 2600 «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання» обліковуються кошти суб'єктів господарювання і в гривні, і в інших валютах одночасно), зв'язок між операціями в іноземних і національній валютах забезпечують технічні рахунки: рахунок валютних позицій (3800 «Позиція банку щодо іноземної валюти та банківських металів») і рахунок гривневого еквівалента валютних позицій (3801 «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів»);

- подвійний запис на позабалансових рахунках, для здійснення якого використовуються ті ж правила ведення обліку, що й на балансових рахунках.

1.5. Аналітичний облік у банку

Банківський облік являє собою складну й водночас чітко визначену інформаційну систему, що задовольняє потреби багатьох груп споживачів, які мають прями або через посередників відносини з банком. З огляду на це банки поряд з синтетичним обліком здійснюють аналітичний облік своїх операцій.

Під *аналітичним обліком* розуміють складову системи бухгалтерського обліку, яка надає детальну інформацію про кожного контрагента та кожну операцію. Для його ведення використовуються реєстри аналітичного обліку (картки, книги). Так, детальна інформація про кожного контрагента та кожну операцію фіксується на рівні аналітичного обліку на аналітичних рахунках, які тісно пов'язані з синтетичними рахунками плану рахунків. Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожними даним відповідних рахунків синтетичного обліку. Для забезпечення тотожності даних аналітичного обліку оборотам і залишкам за балансовими та позабалансовими рахунками синтетичного обліку банки самостійно визначають процедури перевірки тотожності.

Перевірка тотожності даних аналітичних рахунків відповідним рахункам синтетичного обліку обов'язково здійснюється не рідше одного разу на місяць.

Аналітичний облік у банках повинен містити обов'язкові параметри, визначені вказівками НБУ, які наведені в [9], щодо контрагентів банку (таблиця 1.6) та аналітичних рахунків (таблиця 1.7).

Таблиця 1.6

Опис обов'язкових параметрів контрагентів банку [9]

Найменування параметра	Опис параметра	Значення параметра або нормативний документ, згідно з яким він визначається
1	2	3
1. Резидентність	Визначає приналежність контрагента до резидентів чи нерезидентів	резидент; нерезидент
2. Код країни	Визначає країну - учасника розрахунків	Національний стандарт України ДСТУ ISO 3166-1:2009 «Коди назв країн світу», затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 23.12.2009 № 471
3. Інституційний сектор економіки	Визначає статус контрагента в інституційному секторі економіки	Класифікація інституційних секторів економіки України, затверджена наказом Державного комітету статистики України від 18.04.2005 № 96
4. Види економічної діяльності	Розподіляє клієнтів за видами економічної діяльності	Національний класифікатор України ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності», затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11.10.2010 № 457
5. Організаційно-правова форма господарювання	Визначає форму здійснення господарської діяльності з відповідною правовою основою	Державний класифікатор України ДК 002:2004 «Класифікація організаційно-правових форм господарювання», затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.05.2004 № 97

Продовження табл. 1.6

1	2	3
6. Ознака інсайдера	Визначає приналежність контрагента до пов'язаних з банком осіб (інсайдерів)	Фізичні особи: власник істотної участі; управлінський персонал; контролер; голова правління (ради директорів) або контролер спорідненої особи; асоційована особа. Юридичні особи: власник істотної участі; афілійована особа; споріднена особа; асоційована особа. Інші особи.
7. Код контрагента	Встановлює код контрагента у внутрішньому списку банку	Реєстр контрагентів, який веде банк.
8. Тип контрагента	Встановлює вид контрагента в залежності від спектру банківських операцій, які йому надають	- органи державної влади; - суб'єкти господарювання; - фізичні особи; - банки.
9. Ідентифікаційний код/номер	Встановлює присвоєний уповноваженими організаціями код/номер контрагента в залежності від його виду	Для суб'єкта господарювання-резидента - ЄДРПОУ. Для фізичної особи-платника податків - Державний реєстр фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів. Для банків-нерезидентів - довідник банків-нерезидентів, який НБУ надсилає банкам.

Таблиця 1.7

Опис обов'язкових параметрів аналітичних рахунків [9]

Найменування параметра	Опис параметра, значення параметра або нормативний документ
1	2
1. Код валюти або банківського металу	Класифікатор іноземних валют та банківських металів, затверджений постановою Правління НБУ від 04.02.98 № 34 (у редакції постанови Правління НБУ від 02.10.2002 № 378)
2. Розподіл аналітичного рахунка за визначеним критерієм	Застосовується для розподілу рахунків з обліку неамортизованої премії, дисконту, переоцінки вартості, нарахованих доходів чи витрат і прострочених нарахованих доходів, простроченої та сумнівної заборгованості за фінансовими інструментами в частині основних сум відповідних фінансових інструментів або додаткового розподілу за іншими критеріями, визначеними показниками форм статистичної звітності, що подаються до НБУ.

Продовження табл. 1.7

1	2	
3. Початковий строк погашення	Відображає фіксований період дії фінансового інструменту на вимогу або овердрафт	
	<ul style="list-style-type: none"> - овернайт або на 1 день; - від 2 до 7 днів; - від 8 до 21 дня; - від 22 до 31 дня; - від 32 до 92 днів; - від 93 до 183 днів; - від 184 до 274 днів; 	<ul style="list-style-type: none"> - від 275 до 365 (366) днів; - від 366 (367) до 548 (549) днів; - від 549 (550) днів до 2 років; - більше 2 до 3 років; - більше 3 до 5 років; - більше 5 до 10 років; - понад 10 років.
4. Кінцевий строк погашення	Відображає строк, що залишився до погашення фінансового інструменту на вимогу або овердрафт	
5. Строки погашення основного боргу	Застосовується для розподілу рахунків з обліку нарахованих доходів залежно від строку погашення основного боргу своєчасно або із затримкою до 180 днів; прострочений - понад 180 днів.	
6. Строки прострочення за нарахованими доходами	<ul style="list-style-type: none"> - строк сплати не настав; - до 7 днів; - від 8 до 31 дня; - від 32 до 60 днів; - від 61 до 90 днів; 	<ul style="list-style-type: none"> - від 91 до 120 днів; - від 121 до 150 днів; - від 151 до 180 днів; - понад 180 днів.
7. Строки прострочення за основним боргом	<ul style="list-style-type: none"> - строк сплати не настав; - до 7 днів; - від 8 до 31 дня; - від 32 до 60 днів; - від 61 до 90 днів; 	<ul style="list-style-type: none"> - від 91 до 120 днів; - від 121 до 150 днів; - від 151 до 180 днів; - понад 180 днів.
8. Вид забезпечення кредиту	<ul style="list-style-type: none"> - гарантії Кабінету Міністрів України; - гарантії Національного банку України; - гарантії урядів країн категорії «А»; - гарантії міжнародних банків і банків «інвестиційного класу»; - гарантії інших банків України; - майнові права на грошові депозити та іменні ощадні (деPOSITні) сертифікати; - банківські метали; - дорогоцінні метали; - державні цінні папери; - недержавні цінні папери; 	

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> - нерухоме майно житлового фонду; - майнові права на майбутнє нерухоме майно житлового фонду; - майнові права на інше майбутнє нерухоме майно; - готова продукція; - товари в обороті; - інше рухоме майно; - інше нерухоме майно; - майнові права на інші об'єкти застави; - порука; - інші види забезпечення; - декілька видів забезпечення (без іпотеки); - декілька видів забезпечення, серед яких вартість нерухомого майна житлового фонду є найбільшою; - декілька видів забезпечення, серед яких вартість майнових прав на майбутнє нерухоме майно житлового фонду є найбільшою; - декілька видів забезпечення, серед яких вартість іншого нерухомого майна є найбільшою; - декілька видів забезпечення, серед яких вартість майнових прав на інше майбутнє нерухоме майно є найбільшою; - декілька видів забезпечення, серед яких вартість іпотеки є меншою, ніж вартість інших видів забезпечення; - без забезпечення (бланкові).
9. Параметр ризику	Визначається за Положенням про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, що затверджене постановою Правління НБУ від 06.07.2000 № 279 і зареєстроване в Міністерстві юстиції України 03.08.2000 за № 474/4695
10. Види індивідуального споживання за цілями	<ul style="list-style-type: none"> - купівля побутової техніки, аудіотехніки, фотоапаратури та обладнання для оброблення інформації (для фізичних осіб); - охорона здоров'я (для фізичних осіб); - придбання туристичних послуг (для фізичних осіб); - освіта (для фізичних осіб); - купівля транспортних засобів; - придбання, будівництво та реконструкція нерухомості (крім земельних ділянок); - придбання земельних ділянок сільськогосподарського призначення; - придбання інших земельних ділянок; - інше (у тому числі кредити, надані іншим банкам та органам державної влади).

Продовження табл. 1.7

1	2
11. Символ касових оборотів	Визначається за номенклатурою символів, викладеною в поясненні щодо заповнення форм № 747, № 748 «Звіт про касові обороти банку». Загальні підсумки надходжень і видатків позначають символами 02 - 39 і 40 - 73, за винятком символів 34 (35), 69 (70), які мають збігатися з касовими оборотами відповідно за дебетом і кредитом балансових рахунків 1001, 1002, 1003, 1004.
12. Розподіл суми оборотів за рахунком за визначеним критерієм	Визначається за критеріями, встановленими показниками форм статистичної звітності, що подаються до НБУ.
13. Код операції	Визначається за стандартною класифікацією платіжного балансу, наведеною в поясненні щодо заповнення форми № 1-ПБ «Звіт банку про фінансові операції з нерезидентами України», в залежності від напрямку грошового потоку: зарахування або списання; виду зовнішньоекономічної операції клієнта: експорт або імпорт, тощо.
14. Номер рахунка	Визначається за Планом рахунків бухгалтерського обліку банків України, що затверджений постановою Правління Національного банку України від 17.06.2004 № 280
15. Характеристика рахунка	Визначає характеристику рахунка відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України

Аналітичні рахунки також можуть містити додаткову інформацію, що необхідна для складання звітності та управління банком, наявність якої забезпечується за допомогою додаткових параметрів, які визначаються банком самостійно.

Частина обов'язкових параметрів аналітичного рахунка може бути включена до його номеру, решта параметрів зберігається поза номером рахунка і використовується при виконанні певних операцій та при побудові звітності. Усі номери рахунків аналітичного обліку, що відкриваються банками, мають формуватися за схемою, наведеною на рисунку 1.6.

Аналітичний рахунок	АААА	К	ЕЕЕЕЕЕЕЕЕ
Кількість символів у номері (5-14)	4	1	від 0 до 9
Параметр аналітичного рахунка	Номер балансового (позабалансового) рахунка	Ключовий (контрольний) розряд	Інформація щодо аналітичного рахунка (код контрагента, порядковий номер рахунка, номер філії, код валюти, тощо)
Джерело, згідно з яким визначається символ рахунка	План рахунків	Інструкція НБУ	Внутрішні інструкції банку

Рис. 1.6. Структура номеру аналітичного рахунка в банку

1.6. Фінансова звітність банку

Фінансова звітність банків складається зі:

- Звіту про фінансовий стан (Балансу);
- Звіту про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати) або з двох звітів: Звіту про прибутки і збитки та Звіту про інший сукупний дохід;
- Звіту про зміни у власному капіталі (Звіту про власний капітал);
- Звіту про рух грошових коштів;
- Приміток.

В Звіті про фінансовий стан (Балансі), затверджена форма якого наведена в додатку А, таблиця А.1, банк відображає активи, зобов'язання та власний капітал за станом на початок і кінець звітного періоду. Відображення інформації в балансі досягається за допомогою методу подвійного запису, зумовленого бухгалтерським рівнянням:

$$A = P = Z + K, \quad (1.1)$$

де A – активи, тис. грн.;

P - пасиви, тис. грн.;

Z - зобов'язання, тис. грн.;

K - капітал, тис. грн.

Кожна банківська операція, що обов'язково знайде своє відображення в балансі, аналізується з позиції цього бухгалтерського рівняння (моделі). В зв'язку з цим виокремлюють п'ять типів господарських операцій:

- I тип операцій призводить до зміни структури активу балансу:

$$A+x-x=P;$$

- II тип операцій призводить до зміни структури пасиву балансу:

$$A=P+x-x;$$

- III тип операцій призводить до одночасного збільшення статей активу і пасиву балансу: $A+x=P+x$;

- IV тип операцій призводить до одночасного зменшення статей активу і пасиву балансу: $A-x=P-x$;

- V тип операцій не викликає змін у сумах по статтях балансу: $A=P$.

В балансі статті активу наводяться в порядку зменшення рівня їх ліквідності і лише за чистою або залишковою вартістю, а статті пасиву наводяться в порядку збільшення строку погашення: спочатку зобов'язання, а потім статті власного капіталу.

В *Звіті про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіті про фінансові результати)*, затверджена форма якого наведена в додатку А, таблиця А.2, банк подає інформацію про доходи і витрати, види яких визначаються особливостями операцій банків: процентні, комісійні, торговельні, інвестиційні; а також адміністративні витрати і на персонал. Окремою статтею відображаються такі специфічні банківські витрати, як витрати на формування резервів під знецінення: цінних паперів, дебіторської заборгованості, а також заборгованості за виданими кредитами. До складу іншого сукупного доходу входять статті доходів і витрат, що не визнаються у складі прибутку або збитку.

Прибуток банку визначається як різниця між його доходами і витратами:

$$P = D - B, \quad (1.2)$$

де P – прибуток банку, тис. грн.;

D – доходи, тис. грн.;

B – витрати, тис. грн.

У *Звіті про зміни у власному капіталі (Звіті про власний капітал)* банк відображає окремо (додаток А, таблиця А.3):

- загальний сукупний дохід банку за звітний період із зазначенням окремо загальних сум, що належать власникам материнської компанії і неконтрольованій частці;

- для кожного компонента капіталу вплив ретроспективного застосування або перерахунку, визнаного у зв'язку з виправленням помилок та/або впливом змін в обліковій політиці;

- для кожного компонента власного капіталу узгодження балансової вартості на початок та кінець звітного періоду із зазначенням кожної зміни, що обумовлена прибутком або збитком, кожної статті іншого сукупного доходу, операцій із власниками (відображення виплат, що здійснюються ними або на їх користь, зміни в частках участі в дочірніх компаніях, які не призводять до втрати контролю).

Звіт про рух грошових коштів (додаток А, таблиця А.4) надає необхідну інформацію, що є основою оцінки спроможності банку генерувати та ефективно використовувати грошові кошти та їх еквіваленти. Банк у *Звіті про рух грошових коштів* відображає фактичне надходження та використання готівкових та безготівкових коштів у звітному періоді на основі аналізу змін у статтях *Звіту про фінансовий стан*, а також даних *Звіту про прибутки і збитки*. Обсяг руху грошових коштів розподіляється протягом звітного періоду за видами діяльності (операційна, інвестиційна, фінансова). Банк для визначення обсягу руху грошових коштів від здійснення операційної діяльності використовує один із двох методів - прямий або непрямий. В залежності від зробленого вибору банк застосовує затверджену форму звіту.

У *примітках* до звітів банк надає інформацію про основні принципи складання фінансової звітності, облікової політики банку, зміни, що в ній відбулися протягом звітного періоду, вплив економічної ситуації в Україні на фінансовий стан та результати діяльності банку, описує статті активів та

пасивів, надає іншу інформацію, розкриття якої передбачають Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Банк складає примітки до кожної суттєвої статті фінансової звітності на основі даних синтетичного та аналітичного бухгалтерського обліку. Примітки є невід'ємною складовою фінансової звітності банку.

1.7. Опрацювання облікової інформації в банку

Обліковий процес банку умовно поділяються на впорядковані фази циклу опрацювання облікової інформації, які з їх характеристикою наведені на рисунку 1.7.

Фаза 1. Збір інформації: визначення змісту господарських операцій, які відбулися за звітній період, дат їх початку і завершення, сум по операціях
Фаза 2. Аналіз операцій: визначення впливу кожної операції на статті активів, зобов'язань і капіталу
Фаза 3. Реєстрація господарських операцій в журналі: встановлення кореспондуючих рахунків по кожній операції і внесення їх до журналу
Фаза 4. Перенесення журнальних записів до Головної книги: внесення в кожний рахунок змін за дебетом і кредитом, визначення підсумків і сальдо кінцевого
Фаза 5. Підготовка перевірного балансу на підставі Головної книги: узагальнена перевірка рівності суми сальдо кінцевих за дебетом сумі сальдо кінцевих за кредитом усіх рахунків
Фаза 6. Трансформаційні записи: складання регулюючих проведення для забезпечення виконання принципу нарахування та відповідності доходів і витрат
Фаза 7. Трансформація перевірного балансу: внесення до перевірного балансу даних по регулюючих проведеннях
Фаза 8. Складання фінансових звітів: формування балансу і звіту про прибутки і збитки
Фаза 9. Заключні проведення за рахунками звіту про прибутки і збитки: внесення до Головної книги рухів по рахунку «Прибутки чи збитки минулих років»
Фаза 10. Повторне складання балансу за даними Головної книги

Рис. 1.7. Фази циклу опрацювання облікової інформації в банку

На першій фазі «Збір інформації» здійснюється безперервне спостереження за діяльністю банку, оформлюються первинні бухгалтерські документи, в яких обов'язково визначаються зміст господарських операцій, дати їх початку і завершення, суми по операціях.

На другій фазі «Аналіз операцій» бухгалтерський працівник (відповідальний виконавець), одержавши документ про виконання банківської операції, визначає: об'єкти обліку, які зазнали змін, напрямки цих змін і їх вплив на статті балансу. Це необхідно для формування бухгалтерського проведення, що відображає зміст господарської операції за рахунками обліку.

Документи, які вже містять бухгалтерське проведення, аналізуються на предмет відповідності сформованого бухгалтерського проведення змісту господарської операції, відображеного в первинному документі.

На третій фазі «Реєстрація господарських операцій в журналі» відбувається відображення операції в системі подвійного запису, тобто складається бухгалтерське проведення, яке вводиться з первинного документу в комп'ютерну систему банківського обліку.

В кінці кожного операційного дня в автоматичному режимі операції розносяться за бухгалтерськими рахунками, тобто відбувається четверта фаза «Перенесення журнальних записів до Головної книги».

На наступній п'ятій фазі за даними Головної книги складається перевірочний баланс, призначення якого полягає в перевірці рівності сальдо кінцевих за дебетом та кредитом усіх рахунків. Перевірочний баланс складається у вигляді робочого балансу за всією номенклатурою бухгалтерських рахунків.

Задля виправлення помилкових записів в системі обліку банку виконується звірка даних аналітичного обліку з даними синтетичного обліку. Виправлення виконуються шляхом здійснення на підставі виправних ордерів зворотних записів за бухгалтерськими рахунками.

Шоста фаза «Трансформаційні записи» здійснюється перед складанням фінансових звітів задля виконання принципу нарахування та відповідності доходів і витрат. Зміст її полягає в тому, що в кінці кожного облікового періоду складаються регулюючі проводки, відмінність яких від

проводок, що складаються за первинними документами, полягає у наступному:

- виконуються і реєструються в кінці звітнього періоду;
- прямо не впливають на рахунки, на яких обліковуються готівкові та безготівкові кошти банку чи його клієнтів;
- призводять до зміни сальдо рахунків доходів або витрат у звіті про прибутки та збитки;
- призводять до зміни сальдо рахунків активів, зобов'язань або капіталу в бухгалтерському балансі.

Регулюючі проводки відображають нарахування:

- доходів зароблених, але ще не отриманих;
- заробленої частини доходів з тих, що були отримані наперед і їх облік виконувався на рахунку 3600 «Доходи майбутніх періодів»;
- витрат понесених, але ще не сплачених;
- понесеної частини витрат з тих, що були сплачені наперед і їх облік виконувався на рахунку 3500 «Витрати майбутніх періодів»;
- амортизації вартості необоротних активів; дисконту або премії за фінансовими активами і зобов'язаннями;
- списання сумнівної заборгованості на позабалансові рахунки.

Виконанні трансформаційні записи розносяться за бухгалтерськими рахунками Головної книги.

Потім на сьомій фазі здійснюється «Трансформація перевірконого балансу» шляхом внесення до перевірконого балансу, що складений на п'ятій фазі, даних по регулюючих проведеннях, а також перевіряється вірність виконання трансформаційних записів та виправлення виявлених помилок.

На наступній восьмій фазі за даними трансформованого перевірконого балансу відбувається «Складання фінансових звітів», а саме балансу і звіту про прибутки та збитки, що дозволяє встановити фінансовий результат діяльності банку і розрахувати, у випадку отримання прибутку податку на нього.

Потім на дев'ятій фазі, яка виконується в кінці кожного року, формуються «Заключні проведення за рахунками звіту про прибутки та

збитки», за якими відбувається закриття тимчасових рахунків, до яких належать рахунки доходів і витрат, на рахунок 5040 «Прибуток звітного року» або 5041 «Збиток звітного року», визначення якого залежить від розрахованого на попередній фазі фінансового результату.

Якщо фінансовий результат поточного року – прибуток, то відбувається його нарахування в кредит рахунка 3620 «Кредиторська заборгованість за податком на прибуток» з дебету 5040 «Прибуток звітного року».

Дев'ята фаза закінчується рознесенням впливу заключних проведення на рахунки Головної книги.

На останній десятій фазі виконується «Повторне складання балансу за даними Головної книги», а також складаються інші фінансові звіти і примітки до них.

1.8. Завдання для самоперевірки

Контрольні запитання

1. Які види обліку наповнюють систему обліку банку?
2. Назвіть особливості бухгалтерського обліку в банках.
3. В чому полягає значення бухгалтерського обліку в обліковій системі банку?
4. Які характеристики притаманні фінансовому обліку?
5. В чому полягає суттєва відмінність управлінського обліку від інших видів обліку?
6. Дайте визначення бухгалтерського, фінансового та управлінського видів обліку.
7. На яких нормативних документах банки повинні ґрунтувати свій облік? Наведіть їх ієрархію.
8. Вкажіть користувачів облікової інформації.
9. Якими принципами слід керуватись при веденні бухгалтерського обліку?
10. Що таке метод бухгалтерського обліку?
11. Розкрийте елементи методу бухгалтерського обліку.
12. Що називають банківською документацією?

13. Які види банківських документів ви знаєте?
14. Який документ називають первинним?
15. Назвіть обов'язкові реквізити первинного банківського документа.
16. В чому відмінність первинного документа від реєстру обліку?
17. Що таке план рахунків?
18. Які розділи виокремлені в плані рахунків банків України?
19. Які змістовні особливості має діючий плані рахунків банків України?
20. Яка система кодування використана для формування номеру рахунка банку?
21. Розкрийте структуру синтетичного рахунка банку.
22. Наведіть класифікацію бухгалтерських рахунків і дайте визначення їх видів.
23. Яке призначення мають контрарні рахунки?
24. Вкажіть відмінності аналітичного і синтетичного видів обліку.
25. Що розуміють під аналітичним обліком?
26. Розкрийте структуру аналітичного рахунка банку.
27. Наведіть обов'язкові параметри контрагентів банку.
28. Які параметри є обов'язковими для аналітичного рахунка?
29. Наведіть види фінансових звітів банку.
30. Яке бухгалтерське рівняння покладене в основу звіту про фінансовий стан (балансу)?
31. Охарактеризуйте структуру активів банку.
32. Які розділи виокремлені в пасиві звіту про фінансовий стан?
33. Наведіть типи господарських операцій за їх впливом на баланс банку.
34. Що відображається в звіті про прибутки і збитки?
35. Якими методами можливо скласти звіт про рух грошових коштів?
36. За якими видами діяльності наводиться рух грошових коштів у звіті?
37. Що відображається в звіті про зміни у власному капіталі?
38. Що представляє собою обліковий процес в банку?
39. Які проведення називають регулюючими?
40. Наведіть види регулюючих проведення
41. Яке призначення перевірного балансу?
42. Які записи називають трансформаційними?

43. Наведіть основні фази циклу опрацювання інформації в обліковій системі банку.

44. Що є результатом облікового процесу?

Вправа 1. Визначити номери рахунків згідно з Планом рахунків наступних об'єктів обліку:

- акції в портфелі банку на продаж;
- банківські метали в головній касі банку;
- банкноти та монети в касі відділення банку;
- господарські матеріали на складі;
- поточні рахунки, відкриті в банках-кореспондентах;
- кошти Державного бюджету в банку;
- кошти до запитання в НБУ;
- кошти до запитання суб'єктів господарювання;
- кредити, що надані фізичним особам на поточні цілі на 2 місяця;
- кредити, що отримані від інших банків;
- накопичений знос основних засобів банку;
- процентні доходи за короткостроковими кредитами в поточну діяльність суб'єктів господарювання;
- статутний капітал банку;
- строкові депозити овернайт, що розміщені в інших банках;
- строкові кошти фізичних осіб.

Вправа 2. Використовуючи бухгалтерське рівняння, що покладене в основу звіту про фінансовий стан (балансу), та модель для розрахунку прибутку (збитку), що покладене в основу звіту про прибутки і збитки, розрахувати в кожному окремому випадку величини, які пропущені при складанні таблиці 1.8.

Таблиця 1.8

Зв'язок між показниками фінансових звітів, млн. грн.

Банк	Доход	Активи	Витрати	Зобов'язання	Прибуток	Капітал
1	260	360	186	148		
2		290	142		24	140
3	136		114	90	22	125
4	268		190	246		170

Вправа 3. Опрацювати за фазами обліку операції банку, що наведені в таблиці 1.9. Обліковим періодом є IV квартал 2012 року.

Таблиця 1.9

Операції банку в IV кварталі 2012 року, грн. (фрагмент)

Назва операції	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
1. Прийняті платежі від населення готівкою:			
- дата;	05.11	18.11	10.12
- сума;	10 000	5 000	6 000
- утримана комісійна винагорода з платника на користь банку;	2%	1%	3%
- сума платежу перерахована отримувачу.	Суб'єкт господарювання - не клієнт банку	Фізична особа - клієнт банку	Суб'єкт господарювання - клієнт банку
2. Прийнятий виторг на поточний рахунок суб'єкта господарювання:			
- дата;	12.11	08.12	13.11
- сума;	155 000	65 000	80 000
- відсоток на залишок на рахунку.	2%	3%	5%
3. Сплачена оренда за квартал:			
- дата;	02.10	02.10	02.10
- сума;	88 000	98 000	75 000
- спрямування коштів.	на рахунок клієнта - суб'єкта господарювання	коррахунок в НБУ	на рахунок клієнта - суб'єкта господарювання
4. Перераховані кошти регіональному управлінню НБУ за користування національною системою електронних платежів (щомісячно в кінці місяця)	850	720	635

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК КАПІТАЛУ

2.1. Склад капіталу банку

Капіталом банку є залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань [2]:

$$K = A - Z.$$

Капітал банку може розглядатись в наступних формах:

- *статутний капітал* - сплачена грошовими внесками учасників банку вартість акцій, паїв банку в розмірі, визначеному статутом;
- *регулятивний капітал* - сукупність основного та додаткового капіталів, складові яких визначаються [2] та нормативно-правовими актами Національного банку України;
- *приписний капітал* - сума грошових коштів у вільно конвертованій валюті, надана іноземним банком утвореній ним філії для її акредитації.

Облік капіталу ведеться на рахунках п'ятого класу плану рахунків «Капітал банку», який складається з трьох розділів: 50 «Статутний капітал та інші фонди банку»; 51 «Результати переоцінки»; 52 «Приписний капітал філії іноземного банку», деталізація яких до рівня синтетичних рахунків наведена в додатку Б.

Рахунки капіталу банку можуть кореспондувати з розрахунками дебіторської та кредиторської заборгованості, окремими рахунками 3 класу «Операції з цінними паперами та інші активи і зобов'язання» та рахунками готівкових коштів або з кореспондентським рахунком лише у разі сплати дивідендів та отримання внесків від акціонерів. У всіх інших випадках рахунки 5 класу «Капітал банку» кореспондують між собою.

2.2. Облік статутного капіталу банку і емісійних різниць

Банки формують статутний капітал шляхом емісії власних акцій та оголошення підписки на паї відповідно до законодавства України про господарські товариства, цінні папери та фондовий ринок з урахуванням особливостей, визначених в [2]. Розмір статутного капіталу на момент реєстрації банку не може бути менше 120 мільйонів гривень.

Для формування статутного капіталу банки можуть здійснювати емісію простих, привілейованих та іменних акцій. Слід зазначити, що банкам забороняється випуск акцій на пред'явника. Не дозволяється формування статутного капіталу банку з непідтверджених джерел або за бюджетні кошти, якщо такі кошти мають інше цільове призначення.

При реєстрації кожного акціонера визначається:

- назва і адреса акціонера;
- кількість акцій, якою володіє акціонер;
- номери сертифікатів та дати придбання.

Банк-емітент проводить розміщення акцій на первинному ринку безпосередньо або через андеррайтерів за грошові кошти. Грошові внески в статутний капітал банку здійснюють:

- резиденти України у гривнях;
- нерезиденти в іноземній вільноконвертованій валюті або у гривнях.

Внески акціонерів за незареєстрованим статутним капіталом обліковуються за рахунком 5004 «Внески за незареєстрованим статутним капіталом», а після реєстрації за рахунком 5000 «Зареєстрований статутний капітал банку». Облік статутного капіталу ведеться за аналітичними рахунками, які класифікуються за видами акцій і акціонерами.

Слід відзначити, що у процесі формування статутного капіталу продаж простих акцій можливий за номінальною вартістю або вищою за неї (облік перевищення вартості ведеться на рахунку 5010 «Емісійні різниці»); при цьому не допускається продаж акцій за вартістю, що нижча за номінальну.

Опис господарської ситуації 2.1.

30.05.12 засновниками зроблені внески: готівкою – 10 000 тис. грн.; безготівково з рахунків, відкритих в інших банках – 156 000 тис. грн., у тому числі премія – 36 000 тис. грн.

12.06.12 банк пройшов реєстрацію в НБУ з розміром статутного капіталу 130 000 тис. грн., що поділений на 13 000 акцій номінальною вартістю 10 тис.грн. за акцію.

Необхідно: відобразити в обліку формування і реєстрацію статутного капіталу банку.

Вирішення. Формування і реєстрацію статутного капіталу банку відображено в журналі господарських операцій (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

***Журнал господарських операцій за червень 2012 року, тис. грн.
(фрагмент)***

Дата	Найменування господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
01.06.12	Внесення сум акціонерами за незареєстрованим статутним капіталом:			
	- на суму внеску готівкою;	1001	5004	10 000
	- на суму безготівкового внеску	1200	5004	156 000
12.06.12	Реєстрація статутного капіталу банку	5004	5000	130 000
12.06.12	Відображено перевищення вартості розміщення акцій за їх номінальну вартість	5004	5010	36 000

Розмір статутного капіталу впродовж періоду функціонування банку може змінюватися унаслідок:

- додаткової емісії акцій за умови повного виконання акціонерами банку своїх зобов'язань щодо оплати паїв або акцій і повної оплати оголошеного раніше підписного капіталу;
- спрямування дивідендів на капіталізацію;
- анулювання акцій в результаті їх викупу при виконанні вимоги до

мінімального розміру статутного капіталу: не менше за 120 млн. грн.

Облік указаних операцій зі зміни розміру статутного капіталу наведений в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Облік змін розміру статутного капіталу

Найменування господарської операції	Дебет	Кредит
1. Додаткова емісія акцій		
1.1. Отримання внесків для збільшення статутного капіталу:		
- безготівково	1200	5004
- готівкою	1001	5004
1.2. Реєстрація збільшення статутного капіталу	5004	5000
2. Капіталізація дивідендів		
2.1. Дивіденди спрямовані на капіталізацію (на суму дивідендів, на яку за рішенням загальних зборів акціонерів вирішили додатково випустити акції)	5040	5004
2.2. Зареєстровано нові акції (на розмір зареєстрованого збільшення статутного капіталу банку)	5004	5000
3. Анулювання акцій в результаті їх викупу		
3.1. Викуп акцій у акціонерів за грошові кошти за складовими:		
- мінімальна з вартостей: номінальна або ринкова	5002	1001
- дисконт: позитивна різниця між номінальною і ринковою вартостями	5002	5010
- премія: позитивна різниця між ринковою і номінальною вартостями	5010, 5030	1001
3.2. Анулювання акцій	5000	5002

Опис господарської ситуації 2.2.

12.07.12 акціонери заявили про бажання реалізувати свої акції банку.

13.07.12 викуплено 22 акції, номінал на вартість яких становила 10 тис. грн. за акцію, за ціною 12 тис. грн. за акцію, кошти

перераховані на поточний рахунок фізичної особи, відкритий в банку-емітенті.

14.07.12 за готівкові кошти викуплено 10 акцій за ціною 9 тис. грн. за акцію.

15.07.12 викуплені акції реалізовані за ціною 10 тис. грн. за акцію суб'єкту господарювання-клієнту банку.

Необхідно: відобразити в обліку зміни статутного капіталу банку.

Вирішення. Зміни статутного капіталу банку відображені в журналі господарських операцій (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

**Журнал господарських операцій за липень 2012 року, тис. грн.
(фрагмент)**

Дата	Найменування господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
13.07.12	Викуп акцій за безготівкові кошти за складовими:			
	- номінальна вартість	5002	2620	220
	- премія	5010	2620	44
14.07.12	Викуп акцій за готівкові кошти за складовими:			
	- ринкова вартість	5002	1001	90
	- дисконт	5002	5010	10
15.07.12	Реалізація викуплених акцій	2600	5002	320

2.3. Облік формування прибутку банку та його розподілу

Формування *фінансового результату банку*, під яким розуміється сума прибутку або збитку банку, що отриманий в результаті ведення звичайної діяльності, здійснюється наприкінці звітного року в порядку закриття рахунків, на яких ведеться облік доходів і витрат:

- на суму дебетових сальдо рахунків витрат: дебет – рахунок групи 504 «Результати звітного року, що очікують затвердження»; кредит – рахунки 7 класу «Витрати»;

- на суму кредитових сальдо рахунків доходів: дебет – рахунки 6 класу «Доходи»; кредит - рахунок групи 504.

За умови перевищення доходів над витратами банк отримує прибуток, що відображається за кредитом рахунка 5040 «Прибуток звітного року»; за умови перевищення витрат над доходами - збиток, що обліковується за дебетом рахунка 5041 «Збиток звітного року» до затвердження та розподілу Загальними зборами акціонерів банку (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Облік розподілу фінансового результату минулого року

Напрями розподілу прибутку банку	Дебет	Кредит
1. Формування резервного фонду	5040	5021
2. Формування загальних резервів	5040	5020
3. Формування інших фондів банку	5040	5022
4. Капіталізація дивідендів, спрямованих на збільшення статутного капіталу банку:		
- на дату прийняття рішення	5040	5004
- на дату реєстрації	5004	5000
5. Нарахування дивідендів акціонерам банку	5040	3631
6. Виплата дивідендів готівкою	3631	1001
7. Переказ дивідендів на поточні рахунки акціонерів банку	3631	2600, 2620
8. Затвердження прибутку після розподілу	5040	5030
9. Затвердження збитку	5031	5041

2.4. Завдання для самоперевірки

Контрольні запитання

1. На яких рахунках ведеться облік капіталу банку?
2. Назвіть складові капіталу банку.
3. Які вимоги НБУ до розміру статутного капіталу банку?
4. Наведіть порядок реєстрації статутного капіталу банку.
5. Розкрийте порядок відображення в обліку змін статутного капіталу

банку.

6. Розкрийте порядок обліку реалізації акцій з дисконтом і з премією.
7. Як ведеться облік нарахування і виплати дивідендів?
8. Дайте визначення фінансового результату банку.
9. Наведіть порядок визначення фінансового результату банку.
10. На якому рахунку обліковується фінансовий результат банку?
11. Наведіть напрями розподілу прибутку банку.
12. Хто розподіляє прибуток, зароблений банком?

Вправа 1. Випущено банком 40 000 акцій номінальною вартістю 8 000 грн. за акцію. Акції реалізовані по 10 000 грн. за акцію. Через рік 25 акцій викуплені банком по 7 000 грн. за акцію і перепродані за 9 000 грн. за акцію.

Необхідно: відобразити операції в журналі господарських операцій.

Вправа 2. За наслідками звітного року нараховано дивіденди акціонерам банку. Статутний капітал між акціонерами розподілений наступним чином: фізичні особи – 45% акцій, суб'єкти господарювання – 30% акцій, інші банки – решта. Розмір прибутку, розподіленого на дивіденди, становить 10 млн. грн.

Необхідно: визначити розмір дивідендів, нарахованих і сплачених акціонерам, і відобразити операції в журналі господарських операцій, якщо акціонери отримують дивіденди на свої поточні рахунки, відкриті в банку-емітенті.

РОЗДІЛ 3. ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ

3.1. Визнання і принципи обліку доходів і витрат банку

В результаті здійснення банківських операцій банк отримує *доходи*, які втілюють в собі збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків акціонерів). При цьому банк несе певні *витрати*, які є зменшенням економічних вигод у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань та призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення чи розподілу власниками). Доходи і витрати визнаються за таких умов:

а) визнання реальної заборгованості за активами та зобов'язаннями банку;

б) фінансовий результат операції, пов'язаної з наданням (отриманням) послуг, може бути точно визначений.

Наприклад, у результаті використання активів банку іншими суб'єктами господарювання доходи визнаються у вигляді процентів, роялті та дивідендів за умовами, наведеними в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Визнання доходів у результаті використання активів банку іншими суб'єктами господарювання

Назва доходу	Момент визнання	Умова визнання
Проценти	визнаються у тому звітному періоді, до якого вони належать, та розраховуються, виходячи з бази їх нарахування та строку користування відповідними активами	імовірність отримання банком економічної вигоди
Роялті	визнаються за принципом нарахування згідно з економічним змістом відповідної угоди	імовірність отримання банком економічної вигоди
Дивіденди	визнаються у разі встановлення прав на отримання платежу	достовірно оцінений дохід

Визнані банком доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку із застосуванням *принципів бухгалтерського обліку* (див. табл. 1.1), зокрема: нарахування та відповідність доходів і витрат, обачність. Керуючись вказаними принципами обліку, розроблено загальні правила відображення в бухгалтерському обліку різних за видами доходів і витрат (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Загальні правила відображення в бухгалтерському обліку доходів і витрат банку

Вид доходів і витрат	Періодичність обліку
Нараховані доходи і витрати	не рідше одного разу на місяць за кожною операцією (договором) окремо
Амортизація дисконту (премії)	не рідше одного разу на місяць з відображенням за відповідними рахунками процентних доходів (витрат)
Доходи (витрати), отримані (сплачені) на дату балансу	можуть не відображатися за рахунками нарахованих доходів і витрат, але за умови наявності відповідного внутрішнього контролю за нарахованими та отриманими доходами (витратами)

3.2. Класифікація доходів і витрат банку

Доходи і витрати від здійснення банківських операцій за видами діяльності банку поділяються на доходи і витрати, отримані в результаті:

- операційної діяльності банку;
- інвестиційної діяльності банку;
- фінансової діяльності банку.

Так, у результаті *операційної діяльності* в банку виникають такі доходи і витрати:

- *процентні доходи і витрати* - операційні доходи і витрати, отримані (сплачені) банком за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, що заборговані банку (залучені банком), суми яких обчислюються пропорційно часу із застосуванням ефективної ставки

процента;

- *комісійні доходи і витрати* - операційні доходи і витрати за наданими (отриманими) послугами, сума яких обчислюється пропорційно сумі активу або зобов'язання чи є фіксованою;

- *прибутки (збитки) від торговельних операцій* - результат (прибуток чи збиток) від операцій з купівлі-продажу різних фінансових інструментів;

- *дохід у вигляді дивідендів* - дохід, що виникає в результаті використання банком цінних паперів з нефіксованим прибутком;

- *витрати на формування спеціальних резервів банку* - витрати на покриття можливих збитків від зменшення корисності активів банку та списання безнадійних активів;

- *доходи від повернення раніше списаних активів* - кошти, що надійшли для погашення заборгованості, яка була визнана банком безнадійною щодо отримання;

- *інші операційні доходи і витрати* - доходи і витрати від операцій, що не пов'язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю, а також ті, що не включені у вищезазначені групи операційних доходів і витрат;

- *загальні адміністративні витрати* - операційні витрати, пов'язані із забезпеченням діяльності банків;

- *податок на прибуток* - операційні витрати банку, пов'язані із сплатою податку відповідно до чинного законодавства України та з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку щодо визнання відстрочених податкових зобов'язань та податкових активів.

За результатами *інвестиційної діяльності* банк визнає: доходи (витрати) за операціями зі збільшення (зменшення) інвестицій в асоційовані компанії та дочірні установи; доходи (витрати) від реалізації (придбання) основних засобів та нематеріальних активів тощо.

За результатами *фінансової діяльності* банк визнає: доходи (витрати) за операціями з цінними паперами власного боргу і за субординованим боргом; дивіденди, що сплачені впродовж звітного періоду; доходи, що виникають у результаті випуску інструментів власного

капіталу тощо.

Для цілей бухгалтерського обліку доходи і витрати поділяють на:

- банківські, які безпосередньо пов'язані з банківською діяльністю;
- небанківські, які можуть включати інші доходи і витрати, що не

стосуються основної діяльності банку, але забезпечують її здійснення.

В таблиці 3.3 наведена класифікація доходів і витрат, що використовується банку для цілей обліку.

Таблиця 3.3

Класифікація доходів і витрат банку для цілей обліку

Найменування видів доходів і витрат	Номер і найменування розділів або груп плану рахунків, на яких ведеться облік доходів і витрат	
	доходи	витрати
Банківські доходи та витрати:		
- процентні;	60 «Процентні доходи»	70 «Процентні витрати»
- комісійні;	61 «Комісійні доходи»	71 «Комісійні витрати»
- торговельні;	62 «Результат від торговельних операцій»	-
- інші банківські операційні.	63 «Інші операційні доходи»; 67 «Повернення списаних активів»	73 «Інші операційні витрати»; 77 «Відрахування в резерви»; 79 «Податок на прибуток»
Небанківські доходи та витрати:		
- адміністративні;	-	74 «Загальні адміністративні витрати»
- інші небанківські операційні.	649 «Інші доходи»	749 «Інші витрати»

Крім того, доходи і витрати банку поділяють за відношенням до моменту їх погашення, як це показано в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Класифікація доходів і витрат за відношенням до дати здійснення операції

Момент обліку	Найменування і визначення	
	доходи	витрати
До здійснення операції	<i>доходи отримані банком наперед, але ще незароблені</i> (доходи майбутніх періодів) – це отримані аванси грошових коштів за майбутні послуги, які надає банк своїм клієнтам	<i>витрати сплачені банком наперед, але ще не понесені</i> (витрати майбутніх періодів) – це надані аванси грошових коштів за майбутні послуги, які отримує банк від своїх контрагентів
Під час здійснення операції	<i>доходи нараховані банком до отримання</i> (зароблені доходи) – це такі доходи, які виникли в банку в результаті минулих подій	<i>витрати нараховані банком до сплати</i> (понесені витрати) – це такі витрати, які виникли в банку в результаті минулих подій
Після здійснення операції	<i>доходи сплачені банку</i> – це частина нарахованих доходів, яка погашена дебіторами	<i>витрати сплачені банком</i> – це частина нарахованих витрат, яка погашена кредиторам

3.3. Загальні основи обліку доходів і витрат банку

Доходи і витрати банку за їх видами відображаються в обліку окремо, тобто не згортаються. Для цілей бухгалтерського обліку використовується класифікація доходів і витрат, що закладена в план рахунків банку (див. табл. 3.3), з урахуванням моментів їх обліку і сплати (див. табл. 3.4). Тому для обліку:

- отриманих доходів та здійснених витрат, що належать до майбутніх періодів, використовуються рахунки: 3600 «Доходи майбутніх періодів» і 3500 «Витрати майбутніх періодів» відповідно;
- визнаних доходів – рахунки класу 6 «Доходи» і витрат – рахунки класу 7 «Витрати»;
- нарахованих доходів і витрат – рахунки класів 1, 2, 3 з форматом

номера синтетичного рахунку XXX8.

Рахунки доходів (клас 6) і витрат (клас 7) в момент визнання доходів і витрат від операцій кореспондують з рахунками нарахованих доходів і витрат класів 1, 2, 3, а також з рахунками доходів та витрат майбутніх періодів в порядку списання частини суми доходів і витрат, що належать до звітного періоду. В кінці звітного фінансового року рахунки доходів (6 клас) і витрат (7 клас) кореспондують:

- за умови перевищення доходів над витратами з рахунком 5040 «Прибуток звітного року»;

- за умови перевищення витрат над доходами з рахунком 5041 «Збиток звітного року».

Загальний порядок відображення в обліку банківських доходів і витрат наведено в таблиці 3.5. Крім банківських витрат (див. табл. 3.5), банк несе суттєві небанківські витрати, які пов'язані з утриманням персоналу, маркетинговою діяльністю, зобов'язаннями по податках та інших обов'язкових платежах. Їх нарахування й облік банки здійснюють відповідно до вимог чинного законодавства України та облікової політики банку (таблиця 3.6).

Найбільш вагомими доходами і витратами банку є процентні доходи і витрати, для обрахування яких банком може застосовуватись один з трьох методів визначення кількості днів у місяці і році: «факт/факт», «факт/360», «30/360». Обраний банком метод зазначається в його обліковій політиці. Описання методів наведено в таблиці 3.7.

Опис господарської ситуації 3.1.

Клієнт розглядає різні варіанти розміщення 50 тис. грн. на депозит під 26 % річних з щомісячним отриманням процентів в банках «А», «В» і «С», в яких використовуються різні методи визначення кількості днів:

- банк «А» – «факт/факт»;
- банк «В» – «факт/360»;
- банк «С» – «30/360».

Таблиця 3.5

Порядок відображення банківських доходів і витрат на рахунках бухгалтерського обліку

Момент обліку, вид доходів і витрат	Схема бухгалтерських проведення			
	доходи		витрати	
	дебет	кредит	дебет	кредит
1	2	3	4	5
Момент нарахування доходів (витрат) за видами:				
процентні	Рахунки для обліку процентних нарахованих доходів за класами 1,2,3	Рахунки для обліку процентних доходів за класом 6	Рахунки для обліку процентних витрат за класом 7	Рахунки для обліку процентних нарахованих витрат за класами 1,2,3
комісійні	Рахунки для обліку комісійних та інших нарахованих доходів за класом 3	Рахунки для обліку комісійних та інших доходів за класом 6	Рахунки для обліку комісійних та інших витрат за класом 7	Рахунки для обліку комісійних та інших нарахованих витрат за класом 3
амортизація дисконту	Рахунки для обліку неамортизованого дисконту за фінансовими активами	Рахунки для обліку процентних доходів за класом 6	Рахунки для обліку процентних витрат за класом 7	Рахунки для обліку неамортизованого дисконту за фінансовими зобов'язаннями

Продовження табл. 3.5

1	2	3	4	5
амортизація премії	Рахунки для обліку процентних доходів за класом 6	Рахунки для обліку неамортизованої премії за фінансовими активами	Рахунки для обліку неамортизованої премії за фінансовими зобов'язаннями	Рахунки для обліку процентних витрат за класом 7
Сплата доходів (витрат) після здійснення операції	Рахунки для обліку грошових коштів, поточні рахунки	Рахунки для обліку нарахованих доходів за класами 1,2,3	Рахунки для обліку нарахованих витрат за класами 1,2,3	Рахунки для обліку грошових коштів, поточні рахунки
Передплата доходів (витрат) до здійснення операції	Рахунки для обліку грошових коштів, поточні рахунки	3600 «Доходи майбутніх періодів»	3500 «Витрати майбутніх періодів»	Рахунки для обліку грошових коштів, поточні рахунки
Щомісячне визнання наперед отриманих доходів (сплачених витрат) в сумі, що належить до звітнього періоду	3600 «Доходи майбутніх періодів»	Рахунки для обліку комісійних та інших доходів за класом 6	Рахунки для обліку комісійних та інших витрат за класом 7	3500 «Витрати майбутніх періодів»

Таблиця 3.6

Відображення небанківських витрат на рахунках бухгалтерського обліку

Найменування операції	Дебет	Кредит
Утримання персоналу		
Нарахування заробітної плати (премії, матеріальної допомоги, інших виплат) протягом місяця	7400 «Основна і додаткова заробітна плата»; 7403 «Матеріальна допомога та інші соціальні виплати»; 7409 «Інші витрати на утримання персоналу»; 3559 «Інша дебіторська заборгованість за розрахунками з працівниками банку та іншими особами».	3652 «Нарахування працівникам банку за заробітною платою»
Виплата заробітної плати (премії, матеріальної допомоги, інших виплат)	3652 «Нарахування працівникам банку за заробітною платою»	1001 «Банкноти та монети в касі банку»; 1002 «Банкноти та монети в касі відділень банку»; 2620 «Кошти на вимогу фізичних осіб»; 2625 «Кошти на вимогу фізичних осіб для здійснення операцій з використанням платіжних карток»
Нарахування відпускних	7400 «Основна і додаткова заробітна плата» - на суму, що належить до поточного місяця; 3500 «Витрати майбутніх періодів»; 3559 «Інша дебіторська заборгованість за розрахунками з працівниками банку та іншими особами»	3652 «Нарахування працівникам банку за заробітною платою»; 3654 «Нараховані відпускні до сплати»; 3658 «Забезпечення оплати відпусток» - на суму нарахованого забезпечення майбутніх виплат

Продовження табл. 3.6

1	2	3
Виплата відпускних	3652 «Нарахування працівникам банку за заробітною платою»; 3654 «Нараховані відпускні до сплати»	1001 «Банкноти та монети в касі банку»; 1002 «Банкноти та монети в касі відділень банку»; 2620 «Кошти на вимогу фізичних осіб»; 2625 «Кошти на вимогу фізичних осіб для здійснення операцій з використанням платіжних карток»
Нарахування податків і обов'язкових зборів, пов'язаних з оплатою праці, до фондів соціального страхування	7401 «Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»; 3500 «Витрати майбутніх періодів» - на суму сплачених у поточному місяці відпускних, що належать до майбутніх періодів; 3559 «Інша дебіторська заборгованість за розрахунками з працівниками банку та іншими особами»; 3652 «Нарахування працівникам банку за заробітною платою»	3622 «Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами, крім податку на прибуток»
Маркетинг та реклама		
Витрати на маркетинг і рекламу, сплачені авансом (попередня оплата)	3500 «Витрати майбутніх періодів»; 3519 «Дебіторська заборгованість за послуги»	Рахунки для обліку грошових коштів, поточні рахунки

Продовження табл. 3.6

1	2	3
Визнані витрати на маркетинг і рекламу	7455 «Витрати на маркетинг та рекламу»	3500 «Витрати майбутніх періодів»; 3519 «Дебіторська заборгованість за послуги»
Загальнодержавні та місцеві податки і збори (обов'язкові платежі)		
Нарахування податку на землю	7411 «Податок на землю»	3622 «Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами, крім податку на прибуток»
Нарахування збору до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	7418 «Відрахування до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб»	3623 «Кредиторська заборгованість за зборами до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб»
Нарахування інших податків та зборів (обов'язкових платежів), крім податку на прибуток	7419 «Сплата інших податків та обов'язкових платежів, крім податку на прибуток»	3622 «Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами, крім податку на прибуток»
Сплата податків і зборів (обов'язкових платежів)	3622 «Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами, крім податку на прибуток»; 3623 «Кредиторська заборгованість за зборами до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб»	Рахунки для обліку грошових коштів, поточні рахунки

Таблиця 3.7

**Методи визначення кількості днів для обрахування
процентних доходів і витрат**

Кількість днів у місяці	Кількість днів у році	
	факт	360
факт	передбачає, що для розрахунку використовується фактична кількість днів у місяці та році	передбачає, що для розрахунку використовується фактична кількість днів у місяці, але умовно в році 360 днів
30	-	передбачає, що для розрахунку використовується умовна кількість днів у році - 360, у місяці - 30

Необхідно: визначити, в якому банку більш вигідно розмістити депозит строком на 6 місяців першого півріччя за умови, що рік є не високосним.

Вирішення. Розрахунок процентних доходів клієнта представимо в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Процентні доходи клієнта, грн.

Період отримання клієнтом доходу	Фактична кількість днів	А	В	С
Один день	1	35,62	36,11	36,11
Січень	31	1104,11	1119,44	1083,33
Лютий	28	997,26	1011,11	1083,33
Березень	31	1104,11	1119,44	1083,33
Квітень	30	1068,49	1083,33	1083,33
Травень	31	1104,11	1119,44	1083,33
Червень	30	1068,49	1083,33	1083,33
Перше півріччя	181	6446,58	6536,11	6500,00

Найбільш вигідними для клієнта є умови банку «В», оскільки сума доходу за депозитною операцією в даному банку планується найбільша. Слід звернути увагу, що при однаковому середньоденному рівні доходу в банках «В» і «С» 36,11 грн. в день виникла різниця в розмірі доходу за перше півріччя в сумі 36,11 грн. Підставою цьому є більша кількість днів в півріччі, що розрахована за методом «факт/360» - 181 день, ніж за методом «30/360» - $30 \cdot 6 = 180$ днів.

Розрахунковий період для нарахування процентних доходів (витрат) визначається договором відповідно до вимог законодавства України. Частіше за все при розрахунку кількості днів не ураховують перший і останній день за договором. Дата початку і закінчення комерційної угоди за договором при цьому визначається як дата валютування.

3.4. Завдання для самоперевірки

Контрольні запитання

1. Дайте визначення терміну «доходи банку».
2. Дайте визначення терміну «витрати банку».
3. Поясніть різницю між нарахуванням процентів, роялті та дивідендів.
4. Наведіть основні види доходів та витрат банку.
5. За якими ознаками в обліку класифікуються доходи і витрати банку?
6. На яких рахунках обліковують доходи банку? А витрати?
7. Доходи і витрати від яких видів діяльності відображаються в банку?
8. Наведіть види доходів і витрат в залежності від моменту їх обліку і сплати.
9. Які доходи і витрати визнаються банківськими?
10. Які витрати відносяться до небанківських?
11. Які доходи називають нарахованими? А які – доходами майбутніх періодів? В чому відмінність між ними?
12. Наведіть порядок списання доходів і витрат в кінці облікового періоду.
13. Поясніть, що означають записи «факт/факт», «факт/360» і «30/360».

Вправа 1. В банку мали місце наступні операції з нарахування доходів і витрат.

1. Нараховані проценти за користування короткостроковим депозитом фізичної особи – 1 200 грн., які переведені на картрахунок фізичної особи.
2. Нараховані і сплачені проценти за розміщенням короткостроковим депозитом в банку кореспонденті – 52 623 грн.
3. Нараховані проценти за короткостроковим кредитом наданим суб'єкту господарювання на поточні потреби – 36 500 грн., які сплачені з його поточного рахунка.
4. Нараховані і сплачені проценти за довгостроковим кредитом, залученим від банку кореспонденту – 26 100 грн.
5. Нараховані доходи за розрахунково-касове обслуговування клієнтів банку – 945 грн.
6. Нараховані витрати за розрахунково-касове обслуговування клієнтів банку – 560 грн.
7. Отримана комісія при видачі кредиту – 1200 грн.
8. Нараховані та перераховані кошти регіональному управлінню НБУ за користування національною системою електронних платежів – 3 800 грн.
9. Нарахована амортизація основних засобів – 35 200 грн.
10. Отримана від суб'єкта господарювання-клієнта банку авансом орендна плата за 1 квартал – 30 000 грн., яка нараховується щомісячно в сумі 10 000 грн.
11. Сплачена авансом за місяць електроенергія – 7 000 грн.
12. Нараховані і сплачені комунальні платежі – 20 000 грн.

Необхідно: відобразити операції в журналі господарських операцій.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV зі змінами // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III зі змінами // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 № 996-XIV зі змінами // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Податковий кодекс України зі змінами // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. План рахунків бухгалтерського обліку банків України, затверджений Постановою Правління Національного банку України від 17.07.2004 № 280 із змінами і доповненнями // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0918-04>.
6. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затверджена Постановою Правління Національного банку України 24.10.2011 № 373 // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>.
7. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України, затверджене Постановою Правління Національного банку України 30.12.98 № 566 // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0056-99>.
8. Правила організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, затверджені Постановою Правління Національного банку України від 19.03.2003 № 124 // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0353-03>.
9. Перелік параметрів аналітичного обліку та їх значення для формування показників статистичної звітності, що подається до Національного банку України. Додаток 2 до Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/za353-03/page17>.
10. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/t138/page1>.
11. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/t138/page3>.

Додаток А
Фінансові звіти банків України

Таблиця А.1

Звіт про фінансовий стан (Баланс) на _____
(число, місяць, рік)

(тис.грн.)

Найменування статті	При- мітки	Звітний рік	Попередній рік
1	2	3	4
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6		
Кошти обов'язкових резервів банку в Національному банку України			
Торгові цінні папери	7		
Інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	8		
Кошти в інших банках	9		
Кредити та заборгованість клієнтів	10		
Цінні папери в портфелі банку на продаж	11		
Цінні папери в портфелі банку до погашення	12		
Інвестиції в асоційовані/асоційовані та дочірні компанії	13		
Інвестиційна нерухомість	14		
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток			
Відстрочений податковий актив			
Гудвіл	15		
Основні засоби та нематеріальні активи	16		
Інші фінансові активи	17		
Інші активи	18		
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	19		
Усього активів			
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	20		
Кошти клієнтів	21		
Боргові цінні папери, емітовані банком	22		
Інші залучені кошти	23		
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток			
Відстрочені податкові зобов'язання			
Резерви за зобов'язаннями	24		
Інші фінансові зобов'язання	25		
Інші зобов'язання	26		

Продовження табл. А.1

1	2	3	4
Субординований борг	27		
Зобов'язання групи вибуття	19		
Усього зобов'язань			
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	28		
Емісійні різниці	28		
Незарєєстровані внески до статутного капіталу			
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)			
Резервні та інші фонди банку			
Резерви переоцінки	29		
Неконтрольована частка	30		
Усього власного капіталу			
Усього зобов'язань та власного капіталу			

Таблиця А.2

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід
(Звіт про фінансові результати) за _____ рік

(тис.грн.)

Найменування статті	При- мітки	Звітний рік	Попередній рік
1	2	3	4
Процентні доходи	31		
Процентні витрати	31		
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)			
Комісійні доходи	32		
Комісійні витрати	32		
Результат від операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку			
Результат від операцій з хеджування справедливої вартості	43		
Результат від переоцінки інших фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибутки або збитки			
Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж	11		
Результат від операцій з іноземною валютою			
Результат від переоцінки іноземної валюти			
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості			

Продовження табл. А.2

1	2	3	4
Доходи/(витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	9, 10		
Витрати/(доходи), які виникають під час первісного визнання фінансових зобов'язань за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	20, 21, 23		
Відрахування до резерву під знецінення кредитів та коштів в інших банках	9, 10		
Відрахування до резерву під знецінення дебіторської заборгованості та інших фінансових активів	17, 18		
Знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж	11		
Знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення	12		
Відрахування до резервів за зобов'язаннями	24		
Інші операційні доходи	33		
Адміністративні та інші операційні витрати	34		
Частка в прибутку/(збитку) асоційованих компаній	13		
Прибуток/(збиток) до оподаткування			
Витрати на податок на прибуток	35		
Прибуток/(збиток) від діяльності, що триває			
Прибуток/(збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	19		
Прибуток/(збиток) за рік			
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД:			
Переоцінка цінних паперів у портфелі банку на продаж			
Переоцінка основних засобів та нематеріальних активів			
Результат переоцінки за операціями з хеджування грошових потоків			
Накопичені курсові різниці від перерахунку у валюту подання звітності			
Частка іншого сукупного прибутку асоційованої компанії			
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	29		
Інший сукупний дохід після оподаткування за рік			
Усього сукупного доходу за рік			

Продовження табл. А.2

1	2	3	4
Прибуток (збиток), що належить:			
- власникам банку			
- неконтрольованій частці			
Усього сукупного доходу, що належить:			
- власникам банку			
- неконтрольованій частці			
Прибуток/(збиток) на акцію від діяльності, що триває:	36		
- чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію			
- скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію			
Прибуток/(збиток) на акцію від припиненої діяльності:	36		
- чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію			
- скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію			
Прибуток/(збиток) на акцію, що належить власникам банку:	36		
- чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію за рік			
- скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію за рік			

Звіт про зміни у власному капіталі (Звіт про власний капітал)
за _____ рік

(тис.грн.)

Найменування статті	При- мітки	Належить власникам банку					Неконт- рольо- вана частка	Усього
		статут- ний капітал	емісійні різниці	резервні, інші фонди та резерви переоцінки	нероз- поділений прибуток	усього		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Залишок на кінець періоду, що передуює попередньому періоду (до перерахунку)								
Вплив змін облікової політики, виправлення помилок та вплив переходу на нові та/або переглянуті стандарти і тлумачення	5							
Скоригований залишок на початок попереднього періоду								
Усього сукупного доходу	29							
Емісія акцій:	28							
- номінальна вартість								
- емісійний дохід								
Власні акції, що викуплені в акціонерів:								
- купівля	28							
- продаж	28							
- анулювання	28							

Продовження табл. А.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Об'єднання компаній	48							
Дивіденди	37							
Залишок на кінець попереднього періоду								
Усього скупного доходу	29							
Емісія акцій:	28							
- номінальна вартість								
- емісійний дохід								
Власні акції, що викуплені в акціонерів:								
- купівля	28							
- продаж	28							
- анулювання	28							
Об'єднання компаній	48							
Дивіденди	37							
Залишок на кінець звітнього періоду								

Звіт про рух грошових коштів за прямим методом
за _____ рік

(тис.грн.)

Найменування статті	При- мітки	Звітний рік	Попередній рік
1	2	3	4
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Процентні доходи, що отримані			
Процентні витрати, що сплачені			
Комісійні доходи, що отримані			
Комісійні витрати, що сплачені			
Результат операцій з торговими цінними паперами			
Результат операцій з фінансовими похідними інструментами			
Результат операцій з іноземною валютою			
Інші отримані операційні доходи			
Виплати на утримання персоналу, сплачені			
Адміністративні та інші операційні витрати, сплачені			
Податок на прибуток, сплачений			
Грошові кошти отримані/ (сплачені) від операційної діяльності до змін в операційних активах та зобов'язаннях			
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях			
Чисте (збільшення)/зменшення обов'язкових резервів у Національному банку України			
Чисте (збільшення)/зменшення торгових цінних паперів			
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах			
Чисте (збільшення)/зменшення коштів в інших банках			
Чисте (збільшення)/зменшення кредитів та заборгованості клієнтів			
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів			
Чисте (збільшення)/зменшення інших активів			
Чисте збільшення/(зменшення) коштів банків			
Чисте збільшення/(зменшення) коштів клієнтів			
Чисте збільшення/(зменшення) боргових цінних паперів, що емітовані банком			

Продовження табл. А.4

1	2	3	4
Чисте збільшення/(зменшення) резервів за зобов'язаннями			
Чисте збільшення/(зменшення) інших фінансових зобов'язань			
Чисті грошові кошти, що отримані/ (використані) від операційної діяльності			
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Придбання цінних паперів у портфелі банку на продаж	9, 17		
Надходження від реалізації цінних паперів у портфелі банку на продаж	9, 17		
Придбання цінних паперів у портфелі банку до погашення	10		
Надходження від погашення цінних паперів у портфелі банку до погашення	10		
Придбання дочірніх компаній за мінусом отриманих грошових коштів	44		
Надходження від реалізації дочірньої компанії за мінусом сплачених грошових коштів	17		
Придбання асоційованих компаній	11		
Надходження від реалізації асоційованих компаній	11, 17		
Придбання інвестиційної нерухомості	12		
Надходження від реалізації інвестиційної нерухомості	12, 17		
Придбання основних засобів	14		
Надходження від реалізації основних засобів	14, 17		
Придбання нематеріальних активів	14		
Надходження від вибуття нематеріальних активів	14, 17		
Дивіденди, що отримані			
Чисті грошові кошти, що отримані/(використані) від інвестиційної діяльності			
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Емісія простих акцій	26		
Емісія привілейованих акцій	26		
Інші внески акціонерів, крім емісії акцій	26, 27		
Викуп власних акцій	26		
Продаж власних акцій	26		
Отримання субординованого боргу	25		
Погашення субординованого боргу	25		
Отримання інших залучених коштів	21		
Повернення інших залучених коштів	21		

Продовження табл. А.4

1	2	3	4
Додаткові внески в дочірню компанію	44		
Надходження від продажу частки участі без втрати контролю	17		
Дивіденди, що виплачені	35		
Інші виплати акціонерам, крім дивідендів	26, 27		
Чисті грошові кошти, що отримані/(використані) від фінансової діяльності			
Вплив змін офіційного курсу Національного банку України на грошові кошти та їх еквіваленти			
Чисте збільшення/(зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів			
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок періоду			
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець періоду	6		

Таблиця А.5

Звіт про рух грошових коштів за непрямим методом
за _____ рік

(тис.грн.)

Найменування статті	При- мітки	Звітний рік	Попередній рік
1	2	3	4
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Прибуток/(збиток) до оподаткування			
Коригування:			
Знос та амортизація			
Чисте збільшення/(зменшення) резервів під знецінення активів			
Амортизація дисконту/(премії)			
Результат операцій з торговими цінними паперами			
Результат операцій з фінансовими похідними інструментами			
Результат операцій з іноземною валютою			
(Нараховані доходи)			
Нараховані витрати			
Чистий збиток/(прибуток) від інвестиційної діяльності			
Чистий збиток/(прибуток) від фінансової діяльності			
Інший рух коштів, що не є грошовим			

Продовження табл. А.5

1	2	3	4
Чистий грошовий прибуток/(збиток) від операційної діяльності до змін в операційних активах та зобов'язаннях			
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях			
Чисте (збільшення)/зменшення обов'язкових резервів у Національному банку України			
Чисте (збільшення)/зменшення торгових цінних паперів			
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки у фінансових результатах			
Чисте (збільшення)/зменшення коштів в інших банках			
Чисте (збільшення)/зменшення кредитів та заборгованості клієнтів			
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів			
Чисте (збільшення)/зменшення інших активів			
Чисте збільшення/(зменшення) коштів банків			
Чисте збільшення/(зменшення) коштів клієнтів			
Чисте збільшення/(зменшення) боргових цінних паперів, що емітовані банком			
Чисте збільшення/(зменшення) резервів за зобов'язаннями			
Чисте збільшення/(зменшення) інших фінансових зобов'язань			
Чисті грошові кошти, що отримані/(використані) від операційної діяльності до сплати податку на прибуток			
Податок на прибуток, що сплачений			
Чисті грошові кошти, що отримані/(використані) від операційної діяльності			
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Придбання цінних паперів у портфелі банку на продаж	9, 17		
Надходження від реалізації цінних паперів у портфелі банку на продаж	9, 17		
Придбання цінних паперів у портфелі банку до погашення	10		
Надходження від погашення цінних паперів у портфелі банку до погашення	10		

Продовження табл. А.5

1	2	3	4
Придбання дочірніх компаній за мінусом отриманих грошових коштів	44		
Надходження від реалізації дочірньої компанії за мінусом сплачених грошових коштів	17		
Придбання асоційованих компаній	11		
Надходження від реалізації асоційованих компаній	11,17		
Придбання інвестиційної нерухомості	12		
Надходження від реалізації інвестиційної нерухомості	12, 17		
Придбання основних засобів	14		
Надходження від реалізації основних засобів	14, 17		
Придбання нематеріальних активів	14		
Надходження від вибуття нематеріальних активів	14, 17		
Дивіденди, що отримані			
Чисті грошові кошти, що отримані/(використані) від інвестиційної діяльності			
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Емісія простих акцій	26		
Емісія привілейованих акцій	26		
Інші внески акціонерів, крім емісії акцій	26,27		
Викуп власних акцій	26		
Продаж власних акцій	26		
Отримання субординованого боргу	25		
Погашення субординованого боргу	25		
Отримання інших залучених коштів	21		
Повернення інших залучених коштів	21		
Додаткові внески в дочірню компанію	44		
Надходження від продажу частки участі без втрати контролю	17		
Дивіденди, що виплачені	35		
Інші виплати акціонерам, крім дивідендів	26, 27		
Чисті грошові кошти, що отримані/(використані) від фінансової діяльності			
Вплив змін офіційного валютного курсу на грошові кошти та їх еквіваленти			
Чисте збільшення/(зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів			
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок періоду			
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець періоду	6		

Додаток Б

Рахунки класу 5 «Капітал банку» їх призначення та відображення в обліку

Таблиця Б.1

**Синтетичні рахунки обліку капіталу банку, об'єднані в групи і розділи за планом рахунків:
їх призначення та відображення в обліку**

Номер, назва розділу, групи рахунку	Тип рахунку	Призначення рахунку	Дебет	Кредит
1	2	3	4	5
Розділ 50 «Статутний капітал та інші фонди банку»				
Група 500 «Статутний капітал банку»				
5000 «Статутний капітал банку»	Пасивний	Облік статутного капіталу банку. Облік акцій ведеться за номінальною вартістю.	Зменшення статутного капіталу	Збільшення статутного капіталу
5002 «Власні акції (частки, паї), що викуплені в акціонерів (учасників)»	Контр-пасивний	Облік вартості викуплених банком акцій (часток, паїв) за номінальною вартістю. Різниця між номінальною вартістю та вартістю викупу списується в межах кредитових залишків спочатку з рахунку 5010, а потім з рахунку 5022	Викуплені акції (частки, паї)	Продані та анульовані акції (частки, паї)
5004 «Внески за незареєстрованим статутним капіталом»	Пасивний	Облік коштів, що отримані від засновників (акціонерів, учасників) банку за акціями або паями до реєстрації статутного капіталу	Суми зареєстрованого статутного капіталу або суми, що повертаються в разі відмови в погодженні статуту банку	Суми, що отримані банком в оплату акцій або паїв до реєстрації статутного капіталу

1	2	3	4	5
Група 501 «Емісійні різниці»				
5010 «Емісійні різниці»	Пасивний	Облік сум витрат на операцію; різниці між номінальною вартістю акції та ціною її розміщення. Під час подальшого викупу власних акцій різниця між номінальною вартістю та ціною викупу акцій списується з цього рахунку в межах залишку	Суми витрат на операцію; суми списання різниці між ціною викупу та номінальною вартістю акцій у межах залишку під час викупу власних акцій	Суми позитивної різниці в разі первинного та подальшого розміщення акцій
Група 502 «Загальні резерви та фонди банку»				
5020 «Загальні резерви»	Пасивний	Облік загальних резервів, що створені за рішенням акціонерів (учасників) під різні ризики.	Суми зменшення резервів	Суми прибутку, що спрямовані на формування резервів
5021 «Резервні фонди»	Пасивний	Облік резервних фондів банку. Кошти резервних фондів призначені для покриття можливих збитків та інших витрат	Суми на покриття збитків та інших витрат, передбачених законодавством України	Суми надходжень у резервні фонди. Резервні фонди утворюються за рахунок прибутку в розмірах, передбачених законодавством України
5022 «Інші фонди банку»	Пасивний	Облік інших фондів банку, що створені за рахунок прибутку	Суми на покриття збитків звітного та/або минулих років; суми відрахувань до загальних і резервних фондів; суми списань емісійних різниць у разі недостатності коштів на рахунку 5010;	Суми надходжень в інші фонди банку

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5
			суми сплати дивідендів за привілейованими акціями та інші суми відповідно до законодавства України	
Група 503 «Результати минулих років»				
5030 «Нерозподілені прибутки минулих років»	Пасивний	Облік сум прибутків минулих років до їх розподілу	Суми розподіленого прибутку згідно з рішенням загальних зборів акціонерів (учасників) відповідно до законодавства України, суми коригування внаслідок зміни облікової політики та виправлення суттєвих помилок	Суми прибутків минулих років; перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок вартості активів, що раніше були переоцінені, у разі їх вибуття, суми коригування внаслідок зміни облікової політики та виправлення суттєвих помилок
5031 «Непокриті збитки минулих років»	Активний	Облік сум збитків минулих років до їх покриття	Суми непокритих збитків минулих років, суми коригування внаслідок зміни облікової політики та виправлення суттєвих помилок	Суми покриття збитків минулих років, суми коригування внаслідок зміни облікової політики та виправлення суттєвих помилок
Група 504 «Результати звітного року»				
5040 «Прибуток звітного року»	Пасивний	Облік прибутку звітного року	Суми в порядку закриття рахунків витрат звітного року; суми розподілу прибутку; суми нерозподіленого прибутку на рахунок 5030	Суми в порядку закриття рахунків обліку доходів звітного року
5041 «Збиток звітного року»	Активний	Облік збитку звітного року	Суми в порядку закриття рахунків витрат звітного року	Суми в порядку закриття рахунків обліку доходів

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5
				звітнього року; суми покриття збитку; суми збитків на рахунок 5031 до їх покриття
Розділ 51 «Результати переоцінки». Група 510 «Результати переоцінки»				
5100 «Результати переоцінки основних засобів»	Пасивний	Облік результатів переоцінки основних засобів	Суми уцінки основних засобів і втрат від зменшення їх корисності; суми перевищення попередніх дооцінок залишкової вартості об'єктів основних засобів і відновлення їх корисності над сумою попередніх уцінок залишкової вартості та втрат від зменшення їх корисності за кожним об'єктом, що раніше був переоцінений, у разі його вибуття; суми визнаних відстрочених податків за результатами дооцінки основних засобів	Суми дооцінки основних засобів і відновлення їх корисності; суми визнаних відстрочених податків за результатами уцінки основних засобів
5101 «Результати переоцінки нематеріальних активів»	Пасивний	Облік результатів переоцінки нематеріальних активів	Суми уцінки нематеріальних активів і втрат від зменшення їх корисності; суми перевищення попередніх дооцінок залишкової вартості об'єктів нематеріальних активів і відновлення їх корисності над сумою попередніх уцінок залишкової вартості та втрат	Суми дооцінки нематеріальних активів і відновлення їх корисності

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5
			від зменшення їх корисності за кожним об'єктом, що раніше був переоцінений, у разі його вибуття	
5102 «Результати переоцінки фінансових інструментів у портфелі банку на продаж»	Активно-пасивний	Облік результатів переоцінки до справедливої вартості фінансових інструментів, що обліковуються у портфелі банку на продаж до часу їх реалізації	Суми зменшення вартості фінансових інструментів, що обліковуються в портфелі банку на продаж за справедливою вартістю, суми раніше визнаних дооцінок у разі реалізації фінансових інструментів	Суми збільшення вартості фінансових інструментів, що обліковуються в портфелі банку на продаж за справедливою вартістю, суми раніше визнаних уцінок у разі визнання зменшення корисності фінансових інструментів або їх реалізації
5104 «Результати переоцінки за операціями хеджування»	Активно-пасивний	Облік результатів переоцінки інструментів хеджування	Суми зменшення вартості інструменту хеджування	Суми збільшення вартості інструменту хеджування
5105 «Результати коригування вартості фінансових інструментів під час первісного визнання»	Активно-пасивний	Облік результатів коригування вартості фінансових інструментів під час первісного визнання за операціями з акціонерами.	Сума збитку під час первісного визнання фінансового інструменту за операціями з акціонерами банку не за справедливою вартістю	Сума прибутку під час первісного визнання фінансового інструменту за операціями з акціонерами банку не за справедливою вартістю
Розділ 52 «Приписний капітал філії іноземного банку», група 520 «Приписний капітал філії іноземного банку»				
5200 «Приписний капітал філії іноземного банку»	Пасивний	Облік приписного капіталу філії іноземного банку	Суми зменшення приписного капіталу	Збільшення суми грошових коштів, наданих іноземним банком філії для її акредитації